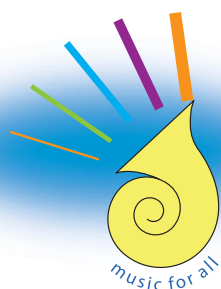

Musiikki kuuluu kaikille

Erityismusiikkikasvatuksen
käsikirja opettajalle

Musiikki kuuluu kaikille

Erityismusiikkikasvatuksen
käsikirja opettajalle

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

RĪGAS DOME

RĪGAS DOMEŠ
IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS
UN SPORTA DEPARTAMENTS

TOLARAM FOUNDATION

RESONAARI
HELSINKIMISSIO

© Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto & Markku Kaikkonen, Anna Petraškeviča, Sirli Väinsar, 2011
© Design: E-FORMA

Music for All. Improving Access to Music Education for People with Special Needs - projekti

Projektin ohjausryhmän puheenjohtaja:

Ilze Ščegoļihina (Kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto, Riika, Latvia)

Projektipäällikkö:

Ieva Briede (Kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto, Riika, Latvia)

Projektitiimit:

Anna Petraškeviča (Pavuls Jurjans –musiikkikoulu, Riika, Latvia)

Sirli Väinsar (Tolaram Foundation, Tallinna, Viro)

Markku Kaikkonen (Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari, Helsinki, Suomi)

Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto (Latvia):

Māra Birziņa

Agnese Boitmane

Andris Jansons

Tolaram Foundation (Viro):

Ene Järvik

Koidu Ilmjärv

Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari – HelsinkiMissio (Suomi):

Kaarlo Uusitalo (Expert)

Sanna Ryökkynen

Petri Sämpi

Lauri Uusitalo

Heini Ylä-Soininmäki

AVUSTAJAT

Essee:

Markku Kaikkonen & Tuulikki Laes (sivut 10 - 13)

Nuotit:

Lauri Uusitalo

KUSTANNUSTIEDOT

Kustannuspaikka:

SIA E-FORMA, Riika, Latvia 2011

ISBN

1. painos

KOPIOINTIEHDOT

Tämä teos on opettajan materiaali. Teos on suojattu tekijänoikeuslailla (404/61). Tekstisivujen valokopioiminen on kielletty, ellei valokopiointiin ole hankittu lupaa. Lisätietoja antaa Kopiosto ry.

Teoksen tai sen osan digitaalinen kopioiminen tai muuntelu on ehdottomasti kielletty.

Julkaisun sisältö edustaa julkaisijan näkemyksiä. Hallintoviranomainen ei vastaa hankkeen esittämästä sisällöstä.

Sisältö

Osa 1 – Projekti

<i>Music for All. Improving Access to Music Education for People with Special Needs</i> –projekti	
Projektin esittely	4
Projektin partnerit	
Pääpartneri: Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto, Latvia	6
Pavuls Jurjans –musiikkikoulu, Latvia	7
Projektipartneri: Tolaram Foundation, Viro	8
Projektipartneri: Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari, Suomi	9

Osa 2 – Erityismusiikkikasvatus

Erityismusiikkikasvatus	
Essee: Erityismusiikkikasvatus edistää oppimisen tasa-arvoa	10
Erityismusiikkikasvatus Latviassa	14
Erityismusiikkikasvatus Virossa	15
Erityismusiikkikasvatus Suomessa	16
Oppilaskertomukset	
Johdanto oppilaskertomuksiin	17
Oppilaskertomuksia Suomesta, Virossa ja Latviasta	18

Osa 3 – Laulut

Kansanlaulut	
Lii-o-lii	24
Helle, helle, leelo, leelo	26
Kaksipa poikaa	28
Nauti, nauti	30
Lastenlaulut	
Lentonäytös	32
Trullan, trullan	36
Ratsastetaan	38
Meidän bändi	40
Pedagogiset laulut	
Koneet käyntiin	42
Mere pidu	44
Rytmikartta	46
Hitit	
Obladi oblada	48
Have you ever seen the rain	50
Mommy, I want to	54
My heart will go on	60
<i>Musiikki kuuluu kaikille</i> DVD	62

Musiikki kuuluu kaikille

Erityismusiikkikasvatuksen käsikirja opettajalle

Tämä käsikirja on osa Euroopan Unionin Central Baltic INTERREG IV A Programme 2007–2013 –ohjelmaan kuuluvaa *Music for All. Improving Access to Music Education for People with Special Needs* –projektia, jonka partnereina ovat Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto Latviasta, Tolaram Foundation Virossa ja Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari Suomesta. Projektin keskeinen tavoite on kehittää ja tukea erityismusiikkikasvatusta ja sen järjestämistä projektimaissa. Yksi projektin tuloksista on tämä opettajille suunnattu erityismusiikkikasvatuksen käsikirja.

Kirja koostuu kolmesta osasta, joista osassa 1 (projekti) esitellään *Music for All* –projektin tausta ja tavoitteet sekä projektin partnerit. Osa 2 (erityismusiikkikasvatus) sisältää esseen, ”*Erityismusiikkikasvatus edistää oppimisen tasa-arvoa*”, missä esitellään erityismusiikkikasvatuksen perusteita, tavoitteita ja erityispiirteitä. Tämän lisäksi osassa 2 on lyhyet tiivistelmät erityismusiikkikasvatuksen tilanteesta ja järjestämisestä projektin maissa eli Suomessa, Virossa ja Latviassa.

Osa 2 lopussa jokainen projektikumppani kertoo kolme erityyppistä esimerkkiä omien oppilaidensa etenemisestä musiikkiopinnoissa ja toiminnan vaikutuksista. Oppilaskuvaukset tarjoavat näkökulman erityisryhmiin kuuluvien oppilaiden opettamiseen ja samalla nostavat esiin musiikin oppimisen hyödyn ja ilon.

Osa 3 koostuu yhteensä 15 laulusta, joiden ohessa on opetusvinkkejä sekä ohjeita laulun, liikkeen, leikkien ja improvisoinnin ja muiden menetelmien käyttämiseen opetuksessa. Laulusto on jaettu neljään osioon: kansanlaulut, lastenlaulut, pedagogiset laulut sekä hitit.

Kirjan kansitaskussa on *Musiikki kuuluu kaikille* DVD, jonka aineisto on kuvattu projektin aikana jokaisessa osallistujamaassa. DVD esittelee *Music for All* –projektin tavoitteet ja sisältää useita esimerkkejä projektin aikana toteutetuista työpajoista ja seminaareista. Lisäksi DVD:llä on kuvamateriaalia erityisryhmiin kuuluvien oppilaiden musiikkitunneista. Suurin osa DVD:llä esitetyistä kappaleista löytyy käsikirjan lauluosiosta, joten DVD palvelee myös lauluihin ja niihin liittyviin harjoituksiin tutustumista.

Music for All –projekti

Improving Access to Music Education for People with Special Needs

Music for All –projekti (*Music for All – Improving Access to Music Education for People with Special Needs*) on toteutettu Euroopan Unionin Central Baltic Interreg IV A Programme 2007–2013 –ohjelman tuella.

Projektin taustalla on projektipartnereiden aikaisempi yhteistyö jo monien vuosien ajalta. Tämän johdosta yhteistyö on ollut luontevaa ja tuloksellista. Pavuls Jurjans –musiikkikoulun opettajat osallistuivat vuonna 2007 Baltic Metropoles –verkoston (BaltMet) BaltMetExchange Program –hankkeeseen, minkä yhteydessä he vierailivat Resonaarissa Suomessa. Tämän jälkeen koulut ovat tehneet erityismusiikkikasvatukseen liittyvää koulutus- ja asiantuntija-yhteistyötä.

Resonaarin ja Tolaram Foundationin välinen yhteistyö on jatkunut lähes kymmenen vuotta. Merkittävä yhteistyön tulos on ollut vironkielisen kuvionuottikirjan julkaisu Tolaram Foundationin kustantamana vuonna 2004. Tämän lisäksi Resonaari ja Tolaram Foundation ovat järjestäneet yhdessä koulutus-tapahtumia sekä erityisryhmille suunnattuja musiikki-leirejä.

Music for All –projekti käynnisti yhteistyön Resonaarin, Tolaram Foundationin, Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluviraston sekä Pavuls Jurjans –musiikkikoulun välille. Projektin keskeinen tavoite on ollut kehittää musiikin opettamista

erityisryhmiin kuuluville oppijoille ja edistää heidän mahdollisuuksiaan päästä osalliseksi tavoitteellisesta, korkeatasoisesta musiikinopetuksesta.

Music for All –projektin päätavoitteet ovat: (1) tarjota musiikkikasvattajille opetuksen lähestymistapoja ja opetusmateriaalia sekä lisätä heidän kykyään opettaa erityisryhmiin kuuluvia oppilaita, (2) vaikuttaa niin musiikkikasvattajien kuin koko yhteiskunnankin asenteisiin erityisryhmiin kuuluvia ihmisiä kohtaan.

Projektin tavoitteena on tukea erityisryhmiin kuuluvien ihmisten osallisuutta ja tasa-arvoa niin koulutuksellisesti kuin laajemminkin. *Music for All* –projekti pyrkii siis erityismusiikkikasvatuksen kehittämisen lisäksi vaikuttamaan asenteisiin erilaisia oppijoita kohtaan.

Projekti on tarjonnut partnereille hyvän mahdollisuuden tavata, työskennellä yhdessä ja jakaa asiantuntemustaan. Projektin aikana on järjestetty koulutustapahtumia jokaisessa projektimaassa, opettajille suunnattu seminaari Suomessa, johon osallistui opettajia kaikista projektimaista sekä erityisryhmille suunnattu ”*Meeting in Music*” –musiikkileiri Virossa. Lisäksi projektin tuotoksena on syntynyt tämä *Musiikki kuuluu kaikille* –käsikirja ja siihen liittyvä DVD. Projekti päättyi asiantuntija-seminaariin Latviassa. Projektin toiminnasta löytyy lisätietoa osoitteesta www.projectmusicforall.eu

Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto

www.rdkp.lv

Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto toimii koulutuksen, kulttuurin, urheilun ja nuorisotyön aloilla. Koulutukselliset ja koulutusta tukevat laitokset sekä kulttuuri-, urheilu- ja vapaa-ajan toimintaa tarjoavat instituutiot ovat sen alaisia.

Opetus-, kulttuuri- ja urheiluviraston tehtäviin kuuluu taata Riian kaupungin hallintoalueella asuvien lasten esi- ja ala-asteen opetus sekä keskiasteen opetus, minkä lisäksi sen tulee huolehtia nuorisotyön suunnittelusta ja toteutuksesta, Riian kulttuuri-tarjonnasta ja kulttuuriaktiiviteettien monimuotoisuudesta, Riian asukkaiden mahdollisuudesta luovuuden ilmaisuun ja kulttuurikokemuksiin, urheilutarjonnasta ja fyysisen harjoittelun sekä aktiivisen elämäntyylin mahdollistamisesta ja Riian kaupungin sosiaalisesta integraatiosta. Lisäksi opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto huolehtii kansainvälisten projektihakemusten käsittelystä ja projektien toteutuksesta myös sellaisten projektien osalta, joissa on mukana jokin Riian ystävyyskaupungeista.

Yksi opetus-, kulttuuri- ja urheiluviraston tehtävistä on parantaa erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden osallisuutta oppilaitoksissa. Yksi tällaisia oppilaitoksia on Riian kaupungissa toimiva Pavuls Jurjans -musiikkikoulu.

Pavuls Jurjans –musiikkikoulu on Latvian suurimpia musiikkioppilaitoksia. Siellä opiskelee noin 500 oppilasta. Vuonna 1946 perustettu koulu tarjoaa musiikkiopetusta lähes kaikilla orkesterimusiikin soittimilla, pianolla sekä kansanmusiikin soittimilla. Lisäksi koulussa tarjotaan musiikin teorian ja musiikin historian opetusta. Koulussa on sinfonia-orkesteri, puhallinorkesteri ja useita muita yhtyeitä, esimerkiksi viulu- ja sellokokoonpanoja ja koklea, kanteleen sukulaissoitinta, soittavia yhtyeitä.

Eryitysmusiikkikasvatuksen kehittämistyö aloitettiin virallisesti pilottiprojektilla vuonna 2005. Latvialaiset musiikkikasvattajat alkoivat tuolloin ensimmäistä kertaa työskennellä erityisryhmiin kuuluvien lasten kanssa, joten pilottiprojektin aikana piti ratkaista monia opetuksen järjestämiseen liittyviä kysymyksiä, esimerkiksi se, ketkä hyväksyttäisiin koulun

oppilaiksi ja miten laatia oppilaille henkilökohtaiset opetussuunnitelmat.

Pilottiprojektista saatujen tietojen ja kokemusten avulla koulussa pystyttiin aloittamaan säännöllinen ja tavoitteellinen erityisryhmien soitonopettaminen vuonna 2008. Nykyään Pavuls Jurjans –musiikkikoulussa opiskelee 25 erityisryhmiin kuuluvaa oppilasta, joista suurin osa on 6–11-vuotiaita. Erytisryhmiin kuuluvat oppilaat osallistuvat pianon, kosketinsoitinten, viulun, lyömäsoitinten tai marimban soiton opiskeluun sekä laulun ja musiikin teorian opintoihin. Oppilaat osallistuvat yksilö- tai ryhmätunneille kerran tai kahdesti viikossa. Lisäksi he voivat esiintyä kahdesti vuodessa järjestettävissä koulun konserteissa.

Eryitysmusiikkikasvatuksen kehittämistyön alkuvaiheessa opettajat käyttivät opetuksen tukena erityistä värejä hyödyntävää menetelmää, joka oli kehitetty vain heidän oppilaitaan varten. Kun yhteistyö Resonaarin kanssa alkoi, koulussa alettiin käyttää myös kuvionuotteja. Latviankielinen Kuvionuottikirja odottaa kuitenkin vielä julkaisuaan.

Eryitisryhmiin kuuluvien oppilaiden määrä on vähitellen kasvussa, ja kouluun haluaville on jopa jonotuslista. Vaikuttaa siltä, että Latviassa aletaan tottua ajatukseen, että myös erityisryhmiin kuuluville voidaan tarjota tavoitteellista musiikinopetusta, ja asiasta ollaan yhä kiinnostuneempia. Kaikki musiikinopiskelusta kiinnostuneet lapset vammaisuuteen katsomatta ovat erittäin tervetulleita Pavuls Jurjans –musiikkikoulun oppilaiksi.

Tolaram Foundation

www.tolaram.ee/fund

Tolaram Foundation on kansainvälisen monialayhtiö Tolaram Groupin voittoa tavoittelematon hyväntekeväisyysäätiö. Kahdeksan Virossa toimitun vuoden aikana Tolaramissa on saatu käsitys yhteiskunnan eri puolista. Tolaram Foundationin päätavoitteita on kohentaa rajallisista mahdollisuuksista kärsivien ihmisten elämää. Säätiö koordinoi projekteja, joiden avulla tuetaan vammaisia sekä orpo- ja vanhainkoteja ja sairaaloita. Erityiskohteena on Mother Teresa's Home -koti Tallinnassa.

Tolaram Foundationin merkittävin ja suurin hanke on ollut erityisryhmiin kuuluville ihmisille tarkoitetun musiikkikoulun perustaminen. Musiikkikoulun tavoitteena on tarjota erityisryhmiin kuuluville oppilaille mahdollisuus kokea musiikin tuottamisen ilo, kehittää taiteen tajua ja ilmaista tunteitaan musiikin kautta. Musiikillisen osallistumisen luomien terapeuttien mahdollisuuksien lisäksi koulu tarjoaa erityismusiikkikasvatusta opettamalla nuotinlukua ja soittamista.

Musiikkikoulussa on tällä hetkellä käytettävissä laaja soitinvalikoima: piano, kosketinsoittimet, rummusto ja bassokitara sekä laaja rytmisoitinvalikoima ja esimerkiksi ksylofoni ja nokkahuilu.

Toistaiseksi koulu on tarjonnut oppilaille vain yksilöopetusta, mutta tavoitteena on ryhtyä antamaan myös ryhmätunteja ja perustaa yhtye, joka voisi esiintyä koulun ulkopuolellakin. Tähän saakka oppilaat ovat esiintyneet vain ystäville ja sukulaisille koulun joul- ja kevätjuhliissa, joissa opettajat ja oppilaat perheineen viettävät aikaa yhdessä ja käyvät läpi jokaisen lapsen edistymistä. Koulu haluaa juhlia jokaisen menestystä ja musiikin tekemisen iloa.

Tolaram Foundationin tuella on julkaistu Kuvionuottikirja, jossa on yli 70 laulua viron kielelle käännettyinä. Lisäksi Virossa järjestetään kansainvälisiä erityisryhmiin kuuluville henkilöille suunnattuja musiikkileirejä.

Vaikka asenteet vammaisuutta kohtaan ovatkin muuttuneet Virossa viimeisen vuosikymmenen aikana, on vielä pitkä matka siihen että kaikkia kohdeltaisiin tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä. Suurin haaste on osoittaa paitsi yhteiskunnalle, myös vammaisten lasten perheille, mihin lapset pystyvät, sen sijaan että todetaan, mihin lapset eivät pysty. Lasten itsetunto kasvaa, kun heitä kohdellaan myötätuntoisesti, heidät haastetaan ja heille annetaan mahdollisuus tuntea ylpeyttä saavutuksistaan.

Musiikkikoulu saa avustusta Tolaram Foundationilta, mutta koulu ei toimisi ilman oppilaiden vanhempien tukea. Tästä syystä koulu järjestääkin perheenjäsenille ja vanhemmille säännöllisiä tapaamisia, joissa voidaan jakaa kokemuksia toisten kanssa, iloita opitusta ja tarjota vertaistukea.

Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari

www.resonaari.fi

Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari sijaitsee Helsingissä. Keskukseen kuuluu erityisryhmille suunnattu musiikkikoulu sekä tutkimus- ja kehittämisyksikkö. Resonaari on yksi HelsinkiMissio ry:n toimintamuodoista ja Resonaarin toimintaa valvoo yhdistyksen hallitus.

Resonaarin musiikkikoulussa opiskelee lähes 200 oppilasta, joista suurin yksittäinen kohderyhmä on kehitysvammaiset ihmiset. Muita kohderymiä ovat mm. liikunta- ja näkövammaiset, tarkkaavaisuushäiriöiset, oppimishäiriöistä kärsivät ja mielenterveyskuntoutujat. Uusin Resonaarin oppilasryhmistä on seniorit, joille on käynnistetty bänditoiminnan opetus. Musiikkikoulun opetussuunnitelma noudattaa taiteen perusopetuksen määräyksiä, mutta oppilaiden erityispiirteiden takia jokaista opetetaan tavoitteellisesti yksilöllisen opintosuunnitelman mukaisesti. Helsingin kaupunki myönsi Resonaarin musiikkikoululle taiteen perusopetusoikeuden vuonna 2004, joten koululla on virallinen musiikkikoulun asema.

Musiikkikoulutoiminnan rinnalla Resonaari tarjoaa musiikkialan palveluja erityisryhmille ja on mukana erityismusiikkikasvatuksen, musiikin avulla tapahtuvan kuntoutuksen ja kulttuurisen sosiaalityön kehittämis- ja tutkimushankkeissa. Resonaari toimii asiantuntijakeskuksena, joka tuottaa materiaalia erityisryhmien musiikkitoiminnan käyttöön ja kerää alan osaajia ja osaamista yhteiseen verkostoon ja palvelee tätä verkostoa musiikkitoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Suomalaisten toimijoiden lisäksi Resonaarilla on laaja kansainvälinen yhteistyöverkosto, johon kuuluvat Viron ja Latvian lisäksi mm. Skotlanti, Irlanti, Italia ja Japani.

Resonaari pyrkii edistämään erityisryhmien musiikki- ja kulttuuritoimintaa sekä tekemään erityismusiikkikasvatusta näkyväksi ja eläväksi niin koulutuksen, politiikan ja tieteen kentillä kuin mediassakin.

Resonaarin johtajat Markku Kaikkonen ja Kaarlo Uusitalo palkittiin YLE TV1:n Vuoden valopilkku –kulttuuripalkinnolla vuonna 2005 työstään erityisryhmien musiikkitoiminnan hyväksi. Kehitysvammatuki 57 ry palkitsi Resonaarin ja sen tekemän työn kunniamitalilla vuonna 2006.

Vuonna 2009 Musiikin erityispalvelukeskus Resonaarille myönnettiin kunniainnointi International Music Councilin (IMC) ensimmäisessä Musical Rights Awards –palkintotilaisuudessa. Vuonna 2010 Resonaari hyväksyttiin YK:n alaisen International Council for Caring Communities ”Music As A Natural Resource: Solutions for Social and Economic Issues” –hakemistoon ainoana pohjoismaisena esimerkkinä hyvistä käytänteistä musiikin hyödyntämisessä kestävästä yhteisöllisestä kehityksen tukijana.

Erityismusiikkikasvatus edistää oppimisen tasa-arvoa

Markku Kaikkonen & Tuulikki Laes

Erityismusiikkikasvatuksen päämääränä on tarjota ammattimaista ja tavoitteellista musiikinopetusta kaikille, riippumatta oppilaiden fyysisiin tai kognitiivisiin kykyihin liittyvistä haasteista, oppimisen tai ymmärtämisen vaikeuksista tai muista erityistarpeista. Erityisryhmien musiikkitoiminta on perinteisesti ollut kerhomuotoista, jolloin päämääränä on sosiaalinen kanssakäyminen ja viihtyminen. Tämänkaltaiseen musiikkitoimintaan on liitetty myös kuntoutuksellisia tavoitteita, mutta pääsääntöisesti pedagogiset tavoitteet ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Erityismusiikkikasvatuksen kehittämistyön myötä erilaisille oppijoille on muiden toimintamuotojen rinnalle avautunut mahdollisuuksia osallistua tavoitteelliseen musiikinopiskeluun ja muusikkouden kehittämiseen. Erityismusiikkikasvatuksen tarjoamat mahdollisuudet onkin otettu huomioon jo monilla musiikkikasvatuksen toimintasektoreilla.

Kaksivuotinen *Music for All* -projekti tähtää erityismusiikkikasvatuksen edistämiseen kaikissa projekteihin osallistuvissa maissa eli Suomessa, Virossa ja Latviassa. Erityismusiikkikasvatukseen liittyvien käsitteiden määrittelemisen ja teoreettisen taustan luominen rakentavat pohjaa erityismusiikkikasvatukselle ammattimaisena oppi- ja tieteenalana. Lisäksi tutkimus- ja kehittämisprojektit tuottavat erityismusiikkikasvattajien käyttöön uusia opetusvälineitä ja oppimateriaaleja.

Musiikki kuuluu kaikille

Inklusion periaatteen mukaan jokainen oppilas on ryhmän täysivaltainen jäsen riippumatta opetukseen liittyvistä erityistarpeista. Inklusiivisella kasvatuksella halutaan estää vammaisten ja ei-vammaisten oppilaiden erottaminen toisistaan kouluympäristössä. Inklusion tavoitteet eroavat

integraation ja mainstreamingin eli valtavirtaistamisen tavoitteista, joissa erityisoppilaat pyritään mukauttamaan normaaliin kouluympäristöön. Inklusiossa sen sijaan on kyse oppilaan oikeudesta osallistua opetukseen omien kykyjen ja tarpeiden mukaisesti ja koulun velvollisuudesta hyväksyä oppilas sellaisena kuin hän on.

Myös taidekasvatuksessa tulee vastata inklusion haasteeseen. Musiikinopettajan näkökulmasta inklusio tarjoaa uusia haasteita: miten suunnitella ja toteuttaa opetusprosessi siten, että jokaisella oppilaalla on kykyjään vastaava tehtävä, joka on myös musiikillisesti tärkeä ja toiminnallisesti merkityksellinen? Samalla opetustilanteen tulisi johtaa uuden oppimiseen ja tarjota uusia musiikillisia oivalluksia oppilaille. Tämän pedagogisen haasteen vastaanottaminen voi merkitä lisätyötä opettajalle, mutta siitä hyöttyy yksittäisten oppilaiden lisäksi koko oppimisympäristö – ryhmä, luokka ja kouluyhteisö. Halu oman työn kehittämiseen johtaa usein monipuolisempien opetustapojen käyttämiseen ja laadukkaampaan opettamiseen. Erilaisen oppijan huomioiminen voi opettajan omien työtapojen kehittymisen lisäksi uudistaa erityismusiikkikasvatusta sekä laajemmin musiikkikasvatuksen opetusmenetelmiä, didaktiikkaa ja oppijakäsityksiä.

Opettajan kaikkia oppilaita kohtaan osoittama tasapuolinen kunnioittava ja rohkaiseva asenne on tärkeä opettamisen ja oppimisen edellytys. Fyysisistä, henkisistä tai muista oppimista vaikeuttavista tekijöistä huolimatta oppilas voi olla ”musiikillisesti lahjakas”, tai hänellä voi olla vahva potentiaali oppimiseen. Opettajan tehtävä on löytää oppilaan kapasiteetti ja vahvuudet, sekä erityisesti tunnistaa ja hyödyntää jokaisen oppimispotentiaali erityistarpeista huolimatta. Kaikille tulisi tarjota

tasa-arvoinen mahdollisuus oppia uutta ja nauttia oppimastaan, vaikka uuden oppiminen ja omaksuminen olisikin hidasta.

Opettajat ovat vastuussa oppimisen tasa-arvon ja demokratian toteutumisesta kouluympäristössä, mutta niiden laajempi toteutuminen vaatii asenne-muutosta erilaisuutta kohtaan. Myös opettajat voivat vaikuttaa näihin asenteisiin ja sitä kautta tasa-arvoa edistäviin päätöksiin niin kulttuurikentällä kuin laajemminkin yhteiskunnassa.

Erityismusiikkikasvatusta tarjoavien oppilaitosten ja toimijoiden järjestämät julkiset esiintymiset, konsertit ja muut musiikkitapahtumat tarjoavat erilaisille oppijoille tilaa ja mahdollisuuksia toimia muusikkoina ja aktiivisina yhteiskunnan jäseninä ja kansalaisina. Esimerkiksi Suomessa viime vuosina yhä useammat erityisryhmiin kuuluvat ihmiset ovat esiintyneet ammattimaisesti muusikkoina, näyttelijöinä ja muiden kulttuuri- ja taidealojen toimijoina. Tämän ansiosta yleinen asenne erilaisia oppijoita kohtaan kehittyy suvaitsevammaksi ja suopeammaksi, ja erilaisuus nähdään enemmän voimavarana ja yhteisön monimuotoisuutena kuin sosiaalitoimen asiana ja yhteiskunnan taakkana. Erilaisten oppijoiden nouseminen kulttuuritoimijoiksi on lisännyt kiinnostusta myös erityismusiikkikasvatusta kohtaan, ja se nähdään entistä tärkeämpänä musiikkikasvatuksen osana.

Positiivisia haasteita opettajalle

Erityismusiikkikasvatus on itsenäinen musiikkikasvatuksen osa-alue, mutta luonnollisesti käytössä ovat samat pedagogiset peruslähtökohdat, tavoitteet ja menetelmät kuin yleisesti musiikkikasvatuksessa. Keskeisenä erona kuitenkin on, että erityismusiikkikasvatuksessa yksilö otetaan erityiseen huomioon

opetuksen suunnittelussa, mikä usein edellyttää yksilöllisen ja joustavan opetussuunnitelman laatimista jokaiselle oppilaalle. Lisäksi erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa työskennellessä korostuu opettajan ja oppilaan tai oppilasryhmän välinen vuorovaikutus. Opettajalta vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja eli 'ihmisen lukutaidon' kykyä.

Oppimisen, ymmärtämisen, osallistumisen ja esiintymisen haasteet korostuvat erilaisten oppijoiden kohdalla. On tärkeää, että opettaja paitsi tunnistaa nämä haasteet, myös etsii aktiivisesti niihin ratkaisuja. Sopivien opetustapojen ja -välineiden löytäminen sekä toimivan vuorovaikutuskanavan luominen oppilaan tai oppilasryhmän kanssa ovat ensisijaisen tärkeitä lähtökohtia opetusympäristön rakentamisessa. Erilaisen oppijan kohdalla tämä edellyttää joskus opettajalta myös erityistä rohkeutta kokeilulle ja riskinotolle. Kokeilemalla syntyy uutta ja samalla opettajan ammattitaito syvenee. Opetustapojen etsiminen ja jatkuva ongelmanratkaisuprosessi muuttuu kiehtovaksi pedagogiseksi seikkailuksi, joka hyödyttää kaikkia opetuksen osapuolia. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna oppilaiden erityistarpeet voidaan nähdä musiikinopetuksen 'positiivisina haasteina'.

Koulutuksellinen tasa-arvo, kulttuurinen sosiaalityö ja muusikkouden demokratia

Koulutuksellinen tasa-arvo, kulttuurinen sosiaalityö ja muusikkouden demokratia ovat käsitteitä, joiden avulla voidaan määrittää erityismusiikkikasvatuksen koulutuksellisia ja sosiokulttuurisia merkityksiä, vaikutuksia ja arvoja. Erityismusiikkikasvatus on avannut erityisryhmiin kuuluville henkilöille mahdollisuuden tavoitteelliseen musiikinopiskeluun ja on siten luonut tasa-arvoa koulutukseen ja oppi-

miseen. Soittamaan oppiminen ja musiikkiharrastukseen sitoutuminen luo mahdollisuuksia uudenlaiseen osallisuuteen ja toimijuuteen erityisryhmiin kuuluvien ihmisten keskuudessa. Musiikin harrastamisen ja julkisten esiintymisten kautta monille näkymättömiksi jääneet erityisryhmät ovat nousseet aktiivisiksi, näkyviksi toimijoiksi yhteiskunnan keskiöön. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna erityismusiikkikasvatuksen voidaan nähdä toteuttavan kulttuurisen sosiaalityön tavoitteita.

Kulttuurinen sosiaalityö yhdistää aiemmin mainitut inklusiivisen opetuksen ja sosiokulttuurisen kasvatuksen käsitteet. Musiikin oppimisen yleisesti tunnustetut edut näkyvät sekä yhteisöllisyyden kasvuna että yksilöllisenä kehityksenä. Kulttuurisessa sosiaalityössä tätä pyritään toteuttamaan käytännössä myös sellaisten ihmisten musiikinopetuksessa, jotka tarvitsevat enemmän tukea oppimisessa ja sosiaalisessa osallistumisessa.

Erityismusiikkikasvatus tukee erityisryhmien musiikin oppimista harrastustoimintana, mutta samalla se on ollut luomassa erilaisille oppijoille mahdollisuutta myös ammattimaisen muusikkouden kehittämiseen. Erityisryhmiin kuuluvien muusikoiden nouseminen esiintymislavoille itsenäisinä taiteilijoina edistää tasa-arvoa – se on muusikkouden demokratiaa. Samalla erityisryhmiin kuuluvien ihmisten toimijuuden potentiaali ja voimavarat tulevat huomioiduksi. Yksilötasolla tätä ilmiötä voidaan kuvailla voimaantumiseksi, mutta sillä on vaikutusta myös yhteisön tasolla; erityismusiikkikasvatuksen

käynnistämä koulutuspoliittinen murros ja sitä kautta toteutuva muusikkouden demokratisoituminen voi parhaimmillaan saada aikaan laajemman kulttuurisen muutoksen yhteiskunnassa.

Lopuksi

Tavoitteellinen musiikinopetus tarjoaa erityisryhmiin kuuluville oppilaille mahdollisuuden musiikillisten taitojen ja tietojen oppimiseen sekä muusikkouden monipuoliseen kehittämiseen. Musiikin opiskelu ja oppiminen on jokaisen oikeus – musiikki kuuluu kaikille. Erityismusiikkikasvatuksen avulla alallamme voidaan saavuttaa koulutuksellista tasa-arvoa ja edistää myös muusikkouden demokratiaa. Erityisryhmiin kuuluvat muusikot ovat jo monin tavoin rikastuttaneet ja monipuolistaneet suomalaista kulttuurikenttää. Musiikkitoiminnan kautta he ovat voimaantuneet ja heistä on tullut yhteiskunnallisesti aktiivisia toimijoita. Valtaväestölle usein näkymätön ”erilaisuus” on tullut heidän kauttaan näkyväksi. Tämä positiivinen kulttuurin murros muuttaa asenteita erilaisuutta kohtaan, ja sen vaikutukset ja merkitykset ulottuvat syvälle yhteiskunnan rakenteisiin: syntyy uudenlaista suvaitsevaisuutta, vastuullisuutta ja humanisuutta.

Ohjeita erityismusiikkikasvattajalle

- laadi tavoitteellinen ja oppilaan kykyjä vastaava opetussuunnitelma
- arvioi säännöllisesti oppilaiden yksilöllistä edistymistä ja aseta uusia haasteita ja tavoitteita opetukseen oppilaan edistymisen mukaisesti
- mukauta opetussisältöjä, opetuksen lähestymistapoja sekä arviointimenetelmiä oppilaskohtaisesti
- valitse ja tuota sellaista opetusmateriaalia, joka on toteutettavissa oppilaan taitotasolla
- tähtää loogisen ja monipuolisen opetusprosessin muodostamiseen
- valitse oppilaalle parhaiten soveltuva/t soitin/soittimet
- käytä opetuksessa soitinten lisäksi tarpeen mukaan muitakin opetuksen apuvälineitä
- tee yhteistyötä oppilaan vanhempien, lähipiirin, muiden opettajien sekä muun verkoston kanssa
- esittele opetuksen tavoitteet oppilaalle ymmärrettävällä tavalla
- tue oppilaan heikompia osa-alueita hyödyntämällä hänen vahvuuksiaan
- vaihtelee musiikkituntien kestoa ja sisältöä oppilaan kykyjen mukaan
- anna oppilaan keskittyä yhteen asiaan kerrallaan – vasta kun asia on varmasti hallussa, se voidaan liittää osaksi isompaa kokonaisuutta
- käytä tarpeeksi toistoa
- usko jokaisen oppilaan oppimispotentiaaliin
- ole kärsivällinen, riippumatta siitä miten hidasta oppiminen on. Anna oppimiselle aikaa, mihinkään ei ole kiire
- iloitse oppimisesta ja nauti opitusta taidosta, mutta muista tarjota myös uusia haasteita
- suhtaudu oppilaaseen aina kunnioituksella
- pyri luomaan lämmin ja rohkaiseva ilmapiiri, joka edistää myönteisiä oppimiskokemuksia

Erityismusiikkikasvatus Latviassa

Latviassa erityisopetus on määritelty erilliseksi opetusmuodokseen yleisopetuslaissa. Oppilaat, joilla on opetuksen erityistarpeita, voivat saada erityisoppilaitoksissa ala- ja yläkoulun opetusta, mikäli terveyssyyt eivät sitä estä. Latviassa arvioidaan olevan noin 9000 lasta, joilla on erityistarpeita. Eniten hankaluutta erityisryhmiin kuuluville lapsille ja nuorille aiheuttaa se, että he eivät voi edelleenkaan vapaasti valita kouluaan, koska tavalliset koulut eivät pysty heitä opettamaan.

Erityisopetusta tarjoavien koulujen ja päiväkotien lisäksi jotkin musiikkikoulut ovat ryhtyneet aktiivisesti kehittämään erityisryhmien opetusta. Opettajat ovat alkaneet tuntea yhä enemmän kiinnostusta musiikkikouluissa tehtävää työtä kohtaan, joten voi toivoa että toiminta laajenee.

Kun Latvia oli osa Neuvostoliittoa, yhteiskunnassa vallitsi vahvasti erottelua korostava ajatusmalli. Vammaisilta henkilöiltä oli pääsy kielletty useimpiin julkisiin tiloihin, esimerkiksi kauppoihin tai teattereihin, ja yleinen asenne vammaisuutta kohtaan oli negatiivinen ja vihamielinen. Latvian itsenäistyttyä vammaiset ovat alkaneet vähitellen saada näkyvämmän paikan ja roolin yhteiskunnassa.

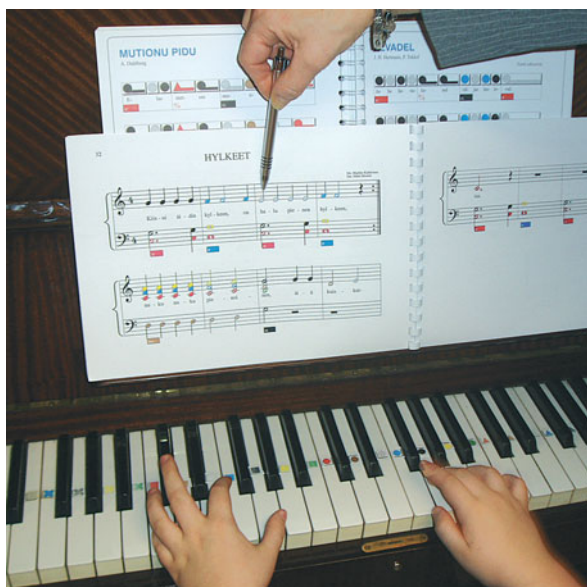
Musiikkikouluilla on Latviassa hyvin pitkät perinteet, ja varsin tiukkojen ja vaativien musiikinopetusohjelmien johdosta maan musiikkikouluista valmistuneet ovat yleensä olleet taitavia muusikkoja. Erityisryhmiin kuuluville ei ole kuitenkaan ollut tilaa, lähinnä koska heidän opetustarpeitaan ei voi ottaa huomioon vakiintuneessa musiikinopetuksessa.

Erityisryhmien musiikinopetukseen ovat Latviassa vaikuttaneet erityisesti skandinaavisten kollegojen esittelemät vaihtoehtoiset opetus- ja nuotinkirjoitusmenetelmät sekä ryhmäopetusmallit. Baldone –musiikkikoulun ja norjalaisten tekemän yhteistyön ansiosta perustettiin viuluyhtye The Brita Band sekä orkesteri Krasu Orkestris (Väriorkesteri), joista jälkimmäinen toimii edelleen päiväkotia Saulessa. Vuonna 1997 Sarma Freiberga perusti Festival Foundation –säätiön. Se järjestää festivaaleja, konsertteja ja hyväntekeväisyystapahtumia, joissa vammaiset muusikot esiintyvät yhdessä esimerkiksi latvialaisten poptähtien ja oopperalaulajien kanssa.

Yli vuosikymmen sitten Pavuls Jurjans –musiikkikoulussa syntyi ajatus erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden musiikinopetuksesta. Siitä saakka tässä koulussa on pyritty murtamaan ennakkoluuloja ja luomaan erityismusiikkikasvatukselle hyvä alku perinteitä arvostavassa kulttuuri-ilmapiirissä. Pavuls Jurjans –musiikkikoulu on erityismusiikkikasvatuksen edelläkävijä Latviassa.

Musiikkia on runsaasti monissa erityiskouluissa ja päivähoitopaikoissa, joissa etenkin laulaminen ja yhteissoitto ovat suosittuja toimintamuotoja. Vuodesta 2004 lähtien erityisryhmiin kuuluvien on ollut mahdollista saada musiikinopetusta Riiasa kahdessa musiikkikoulussa, Pavuls Jurjans ja Juglas –musiikkikouluissa. Nykyään myös muut toimijat, kuten Bolderaja –taide- ja musiikkikoulu ja Durben alueviraston musiikkistudio hyväksyvät oppilaikseen erityisryhmiin kuuluvia ihmisiä.

Erityismusiikkikasvatus Virossa

Virossa musiikinopetus on opetusministeriön vakiinnuttamaa, ja kaikkien oppilaitosten tulee järjestää musiikinopetusta. Musiikin erityiskasvatuksesta ei ole erillisiä määräyksiä, vaan erityismusiikkikasvatuksessa noudatetaan yleisestä opetussuunnitelmasta mukautettua sekä oppimisvaikeuksista kärsivien oppilaiden opetussuunnitelmaa. Erityismusiikkikasvatus pohjaa siis yleiseen opetussuunnitelmaan ja pääsääntöisesti opettajat kokoavat tarvittavan opetusmateriaalin mukauteista perusopetuksen materiaaleista. Erityismusiikkikasvatuksessa olisikin tarvetta niin yhtenäiselle metodologialle kuin opetusmateriaaleillekin.

Virossa on noin 5000 lasta joilla on erityistarpeita. Musiikin erityisopetusta ei ole vielä kaikkien saatavilla, sillä olosuhteet ja mahdollisuudet vaih-

televat asuinalueen mukaan. Kaikki kunnat eivät ole valmiita tarjoamaan resursseja ja järjestämään koulutusta erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Musiikinopetus on usein yhdistetty muihin aineisiin eikä se välttämättä ole kovin tavoitteellista, vaan sitä käytetään ensisijaisesti vain viihteenä. Usein erityismusiikkikasvatuksessa hyödynnetään myös elementtejä musiikkiterapiasta.

Musiikinopetusta tarjoavien koulun nuorisokeskusten lisäksi eri instituutiot tarjoavat harrastusmahdollisuuksia eri aloilla, kuten liikunnan ja tanssin, musiikin, teatterin ja laulun parissa. Vaihtoehtona laitosten järjestämälle opetukselle erityismusiikkikasvatusta voidaan toteuttaa projektien muodossa. Virossa on useita voittoa tavoittelemattomia yhteisöitä, jotka tarjoavat erityismusiikkikasvatusta. Näitä ovat esimerkiksi Pahkla Camphill Village, Maarja Village ja Tolaram Foundation. Joissakin lääketieteellisissä ja sosiaalitoimen laitoksissa kuten Astangun kuntoutuskeskuksessa ja JUKS:issa on myös mahdollisuuksia musiikilliseen osallistumiseen.

Opettajille on tarjolla erityispedagogiikan koulutusta Tallinnan Yliopistossa. Siellä on myös mahdollisuus erikoistua musiikkiterapiaan. Tarton Yliopistossa on koulutusohjelma erityispedagogeille. Suurin osa erityisryhmiin kuuluvien lasten kanssa työskentelevistä opettajista on päteviä musiikinopettajia.

Erityismusiikkikasvatus Suomessa

Suomessa yleisen opetussuunnitelman mukaisessa opetuksessa vaikuttaa inklusion periaate, jonka mukaan pyritään siihen, että kaikki osallistuvat opetukseen tasa-arvoisesti. Erityistä tukea tarvitseville oppilaille järjestetään erityisopetuksen palveluja ja mahdollisuus yksilöllistetyn oppimäärän mukaiseen opetukseen. Tarvittaessa erityistä tukea tarvitseva oppilas voidaan ohjata erityisluokalle tai erityiskouluun, jossa on mahdollisuus pienryhmässä annettavaan yksilöllisempään opetukseen.

Oikeus osallistua yhteisön kulttuurielämään ja nauttia taiteesta on yksi YK:n julistamista ihmis-oikeuksista. Suomen lain mukaan hallituksen ja paikallisviranomaisten tulee ensisijaisesti huolehtia siitä, että jokaisen asukkaan saatavilla on kulttuuri-palveluita, ja siitä, että jokainen saa perusopetusta taideaineissa. Jälkimmäisestä tehtävästä huolehtivat yleensä musiikki- ja taidekoulut sekä vapaat aikuis-koulutuskeskukset.

Yleissivistävässä opetuksessa jokainen 7–16-vuotias lapsi osallistuu joko kaikille yhteiseen tai valinnaiseen musiikinopetukseen peruskoulun alaja yläkoulussa. Lisäksi vapaan sivistystoimen ja taiteen perusopetuksen ryhmissä alle 7-vuotiaat lapset voivat osallistua varhaisiän musiikkikasvatukseen. Kouluikäisille lapsille ja nuorille tarjoaa musiikinopetusta kattava musiikkioppilaitos- ja harrastustoimintaverkosto. Aikuisille ja vanhuksille on tarjolla musiikkitoimintaa ja -kerhoja pääosin vapaan sivistystoimen järjestämänä.

Erilaisista fyysisistä tai henkisistä rajoitteista johtuen kaikki ihmiset eivät kuitenkaan voi opiskella musiikkia perinteisin menetelmin, eivätkä siten pääse täysin hyödyntämään opetuspalveluja. Vaikka yleisesti ottaen erityisryhmiin kuuluvien lasten ja aikuisten mahdollisuudet saada tavoitteellista musiikinopetusta ovat lisääntymässä, on erityismusiikkikasvatusta tarjoavia musiikkikouluja tai vastaavia yksiköitä vähän. Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari on tätä nykyä Suomessa ainoa musiikkikoulu, joka on suunnattu erityisryhmiin kuuluville oppilaille. Lisäksi useissa erityiskouluissa on pitkät musiikinopetuksen perinteet ja yhä useammat musiikkioppilaitokset ja vammaistoimijat ovat aloittaneet tavoitteellisen musiikinopetuksen erityisryhmille.

Kiinnostus erityismusiikkikasvatusta ja erilaisille oppilaille järjestettävää musiikinopetusta kohtaan on kasvanut nopeasti musiikkikasvattajien keskuudessa niin varhaisiän opetuksessa, yleissivistävässä opetuksessa, instrumenttiopetuksessa, kerhotoiminnassa, ammattiopetuksessa kuin yliopistoissakin. Esimerkiksi Sibelius-Akatemiassa ja Helsingin yliopistossa toteutetaan erityismusiikkikasvatukseen liittyvää tutkimusta ja järjestetään alaan liittyvää perus- ja täydennyskoulutusta.

Johdanto oppilaskertomuksiin

Seuraavassa käsitellään kolmea esimerkkitapausta jokaisesta projektin osallistujamaasta, Suomesta, Virossa ja Latviasta. Kaikki esimerkit ovat kuvauksia oppilaista, jotka ovat osallistuneet erityismusiikkikasvatuksen projekteihin useiden vuosien ajan. Kuvaukset perustuvat todellisiin tilanteisiin kouluissa, ja ne julkaistaan oppilaiden tai heidän huoltajiensa suostumuksella. Jokaisella oppilaalla on kerrottavanaan oma tarinansa siitä, miten musiikinopiskelu on vaikuttanut heihin tai jopa muuttanut heidän elämänsä suuntaa.

Kertomukset on kirjoitettu opettajan näkökulmasta. Jokaisesta esimerkistä nousee esiin kolme perusteemaa: lähtötilanne (mikä oli oppilaan motivaatio ja tilanne hänen aloittaessaan musiikkiopintoja), edistyminen opinnoissa (jonkin soittimen soittamisessa opitut taidot) ja ”tulokset” (musiikinopetuksen vaikutukset sekä musiikilliset ja ulkomusiikillisetkin vaikutukset).

Music for All -projektin aikana projektimaiden opettajilta pyydettiin mielipiteitä käsikirjan sisällöstä. Monissa ehdotuksissa todettiin, että kertomukset erityismusiikkikasvattajien kohtaamista käytännön opetustilanteista ja kokemuksista voisivat inspiroida ja rohkaista opettajia, varsinkin kun erilaisten oppijoiden opettaminen voi toisinaan olla haastavaa ja pelottavaakin. Niinpä tässä esiteltujen esimerkkitapausten tarkoituksena on paitsi antaa kuva itse opetusprosessista myös tarjota käytännön vinkkejä erityismusiikkikasvatukseen.

Erityismusiikkikasvatuksessa yksi opettajan tärkeä ominaisuus on kärsivällisyys. Vaikka oppiminen olisi hidasta, oppivat kaikki musiikkia. Onkin tärkeää uskoa jokaisen oppijan oppimispotentiaaliin ja oppimiselle on uskallettava ja osattava antaa aikaa. Tämä oivallus ja periaate on yksi *Music for All* -projektiin osallistuneiden opettajien merkävimmistä omasta työstään tekemistä löydöistä.

Oppilaskertomukset

Mia on nuori kehitysvammainen nainen. Hän käy töissä ja toimii aktiivijäsenenä useissa vammaisjärjestöissä. Hän aloitti bändiopinnot Resonaarissa vuonna 1999, ja siitä asti musiikki on ollut keskeisellä sijalla hänen elämässään. Mia on osallistunut myös yksilöopetukseen, mutta tällä hetkellä hän soittaa kosketinsoittimia bändissä. Hän on hyvin sitoutunut musiikkiharrastukseensa, vaikka se onkin vain yksi osa hänen muutenkin aktiivisesta elämästään.

Sointusointo on tärkein musiikillinen taito, jonka Mia on oppinut musiikinopinnoissaan. Hän soittaa sointuja sujuvasti kahdella sormella (duuri- tai mollitersejä) seuraamalla kuvionuotteja. Melodian soittaminen on hänelle haastavaa, mutta hitaasti soitettuna sekin onnistuu. Sointujen soittaminen on kuitenkin bändisoitossa riittävä taito, jonka avulla Mia myös säästää solistia tai laulajaa.

Koska Mia on aktiivinen ihminen, hän haluaa myös harjoitella soittamista kotona. Harjoitteluajan ja sen rakenteen järjestäminen yksin voi kuitenkin olla haasteellista erityisesti kehitysvammaiselle henkilölle.

Tästä syystä Mialla onkin Resonaarin järjestämä ns. soittokaveri. Soittokaverit ovat soittotaitoisia vapaaehtoisia, joiden kanssa Resonaarin oppilaat voivat soittaa myös musiikkikoulun ulkopuolella.

Soittokaverin avulla oppilas saa kokemuksen sosiaalisesta osallistumisesta, yhteismusisoinnista, ja opitun jakamisesta toisten muusikoiden kanssa. Soittokaveritoiminta voidaan nähdä vapaaehtoisuustoiminnan muotona ja sitä kautta esimerkkinä kulttuurisesta sosiaalityöstä, mutta samalla se luo vuorovaikutusta eri taustoista tulevien ihmisten välille lisäten ystävyyttä, ymmärrystä ja jakamista. Soittokaveritoiminta on myös rohkaissut erityistä tukea tarvitsevia oppilaita hyödyntämään musikaalisia kykyjään entistä laajemmin, minkä lisäksi toiminta on tarjonnut lisämotivaatiota musiikin opiskeluun myös kotona.

Mian soittokaveri on Sanna, joka on ammattiviulisti. Sanna ja Mia soittavat yhdessä noin kerran kuussa. Toisinaan jotkut Mian naapureista osallistuvat soittamiseen ja kaikki jammailevat yhdessä.

Kaspar on 10-vuotias autistinen poika. Hän käy erityiskoulua ja tulee musiikkikouluun kerran viikossa yksilötunnille soittamaan pianoa. Aluksi hän oli hyvin hämmentynyt ja sekava; hän halusi kokeilla kaikkia soittimia yhtä aikaa, pystyi keskittymään yhteen asiaan alle minuutin, huusi paljon eikä opettamisesta näin ollen tahtonut tulla mitään. Jotta Kasparin olisi ollut helpompi saada musiikkitunteihinsa jokin rakenne ja järjestys, apuna alettiin käyttää kuvakortteja. Kortit edustavat niitä soittimia, joita tunnin aikana aiotaan soittaa, tai ne kuvaavat tunnin aikana esitettyjen kappaleiden teemaa. Kasparille näytettiin korttia sitä vastaavan toiminnan aikana, ja uusi kortti

näytettiin aina kun aktiviteetti vaihtui.

Usein autistiset oppilaat pystyvät keskittymään yhteen asiaan vain lyhyeksi aikaa, mutta opetettaessa keskittymiskykyä pyritään parantamaan pidentäen keskittymistä vaativaa aikaa vähitellen. Jos musiikkitunnin aikana on luvassa jotakin aivan uutta, opettaja valmistelee Kasparia siihen etukäteen esittelemällä hänelle uuden kuvakortin. Korttia saatetaan esimerkiksi värittää yhdessä, ja vasta joidenkin oppituntien jälkeen opettaja voi lisätä kortin kuvaaman toiminnon tunnin ohjelmaan. Korttien pitäisi aina olla melko suuria ja kuvien selkeitä ja

kirkasvärisiä. Tavallisesti myös tunneilla käytetyt soittimet ovat olleet isoja ja selkeä-äänisiä.

Nyt Kaspar tietää jo musiikkituntien rakenteesta ja hänelle on selvinnyt ”askel askeleelta” mitä tunnin

aikana tulee tapahtumaan. Tämä auttaa häntä tuntemaan olonsa turvalliseksi, niin että hän voi keskittyä oppimisprosessiin. Kaspar on oppinut monia uusia lauluja ja nyt myös pianonsoiton perusteet.

Peeter on 20-vuotias nuori mies, jolla on Downin syndrooma. Seitsemän vuotta sitten hänen äitinsä, joka oli kuullut uudesta erityisryhmille suunnatusta musiikinopetuksesta, toi Peeterin tutustumaan Tolaram Foundationin musiikkikeskukseen. Peeter istui koko tutustumisajan tuolin alla eikä suostunut tulemaan sieltä pois. Hän ei tuolloin osannut puhua, joten hän vain pudisti päätään ja ärsi. Äiti oli jo valmis luovuttamaan ja poistumaan paikalta, kun yksi opettajista onnistuikin yhtäkkiä saamaan kontaktin Peeteriin taputtamalla käsiään yhteen rytmisesti. Peeter tuli pois tuolin alta, kiinnostui, ja opettajat alkoivat esitellä hänelle eri instrumentteja. Mielenkiintoisin soitin Peeterin mielestä oli metallofoni, johon oli kiinnitetty kuvionuottisymbolit. Tämän innostamana Peeter suostui tulemaan musiikkikeskukseen uudelleen.

Peeter alkoi opiskella musiikkia kuvionuottien avulla. Taululle asetettiin kaksi väriä, joita vastaavat sävelet Peeter pystyi soittamaan metallofonilla. Varsin pian hän oppi tunnistamaan kuvionuottisymbolit ja löytämään niitä vastaavat sävelet soittimestaan. Vähitellen

Peeter alkoi soittaa myös pianoa käyttäen aluksi vain oikeaa kättään, jolla hän soitti yksinkertaisia melodioita. Kuuden vuoden harjoittelun jälkeen hän pystyy nyt soittamaan molemmilla käsillään. Siitä voi päätellä, että hänen silmien ja käsien välinen koordinaationsa on merkittävästi parantunut. Peeter osaa myös soittaa kuvionuotteista sujuvasti.

Peeter on aina halunnut aloittaa kaikki musiikkituntinsa marssien musiikin tahtiin. Tehtyään marssirituaaliaan viiden vuoden ajan Peeter marssii nyt selvästi paremmin ja liikkuu rytmisesti ja sykkeessä. Käsien ja jalkojen liike on hyvin koordinoitua. Rytmiharjoitukset claveilla ja djemberumuilla ovat myös auttaneet hänen rytmitajunsa kehittymistä.

Peeter nauttii liikkumisesta ja tanssimisesta ja pitää erilaisista musiikkileikeistä ja -peleistä. Viime kevätjuhlassa Peeter sai äitinsä liikuttamaan kyyneliin, kun pyysi hänet valssiin kanssaan. Nykyään musiikki on Peeterin elämässä keskeisellä sijalla, ja musiikki-toiminnan aikaansaamat positiiviset vaikutukset ovat selvästi havaittavissa.

Seija on vaikeasti kehitysvammaisen nainen. Hänellä on kommunikaatio- ja oppimisvaikeuksia ja hänen käytöksensä on toisinaan ennalta- arvaamatonta. Hän on viettänyt koko ikänsä laitoshoidossa. Seija osallistui Resonaarin järjestämään rytmikka- ja kuvionuottiopiskeluun liittyvään pilottiprojektiin vuonna 1999. Projektin loputtua

opettajat arvioivat, että Seija ei hyödy tavoitteellisesta soitonopetuksesta ja hänen on oletettavasti vaikea sitoutua siihen.

Muutamaa vuotta myöhemmin opettajat kohtasivat Seijan jälleen. Kun Seija näki vanhat opettajansa, hän alkoi tehdä sormillaan ilmassa pianonsoittoa

matkivia liikkeitä. Opettajat tajusivat saman tien tehneensä virheen; heidän olisi pitänyt alusta alkaen uskoa Seijan kykyihin oppia ja motivoitua soittamisesta. Seija tuli uudelleen Resonaarin oppilaaksi ja aloitti musiikkiopinnot.

Aluksi Seija soitti kosketinsoittimilla tunnistaen vain muutaman kuvionuotin ja sykkeessä soittaminen oli hänelle mahdotonta. Kuuden vuoden harjoittelemisen jälkeen Seija osaa nyt soittaa sykkeessä sointuja pohjasävelellä, niin pianolla kuin nelikielillä kitarallakin. Oppiminen on ollut hyvin hidasta, mutta silti tuottoisaa.

Aluksi Seija kävi vain yksityistunneilla, mutta hieman

yllättäen ryhmässä soittaminen osoittautuikin hänelle parhaaksi työskentelytavaksi. Seijan muusikon uralla huippuhetki oli, kun hän esiintyi Resonaarin vuosittaisessa konsertissa kitaristina suomalaisten huippumuusikoiden kanssa. Hän osasi soittaa samaa sointua sykkeessä koko kappaleen ajan, ja nautti silmin nähdessä kokemuksestaan.

Seija opetti opettajilleen miten tärkeää on uskoa jokaisen potentiaaliin oppia. Alussa on tärkeää löytää jokaisen oppijan vahvuudet ja niitä on hyödynnettävä opetuksessa monipuolisesti. Tätä kautta on helpompi kiinnittyä myös uuden oppimiseen ja uusiin musiikillisiin haasteisiin.

Kaia on liikuntavammainen pyörätuolia käyttävä nuori nainen, jolla on myös muun muassa dysartria ja näkövamma. Hän ilmaisee itseään muutamalla lauseella tai sanalla, joilla on merkitys mutta joita muut ihmiset eivät pysty ymmärtämään ilman hänen äitinsä apua. Kaia on osallistunut musiikinopetukseen Tolaram Foundationin musiikkikeskuksessa seitsemän vuoden ajan.

Kaia suhtautuu oppimistilanteisiin positiivisesti ja on halukas kokeilemaan kaikkea uutta, mikä liittyy musiikin tekemiseen. Hän odottaa äitinsä mukaan aina musiikkitunteja. Musiikista nauttimisen lisäksi soittotunnit parantavat Kaian fyysistä suorituskkyä; soittaminen ja fyysiset rytmiharjoitukset lisäävät hänen käsiensä liikkuvuutta ja laulaminen tukee hänen puhetaitojaan samalla kun se lisää hänen sanavarastoaan.

Kaia aloitti musiikinopiskelun nokkahuilun soitolla. Aluksi hän soitti suukappaleeseen hengittämällä, mutta väysi hyvin nopeasti. Yli viisi vuotta jatkuneen

harjoittelun ansiosta hänen keuhkokapasiteettinsa on parantunut niin, että nyt hän pystyy puhaltamaan suukappaleeseen ja tuottamaan ääniä. Yhteistyökykyisen luonteensa ansiosta Kaia oppii nopeasti opettajaa kuuntelemalla ja osaa jo soittaa yhtä nuottia samassa sykkeessä opettajan kanssa. Hän on hyvin innokas opettelemaan myös huilun reikien painelua tuottaakseen melodioita, mutta se ei ole vielä mahdollista spastisuuden takia.

Kaia soittaa mielellään myös marakasseja ja sitraa, josta hän osaa tuottaa ääniä viemällä kätensä yhden kielen päälle. Kaia harjoittelee myös rumpujen soittoa, mikä on kuitenkin vaikeasta spastisuudesta johtuen hankalaa. Ruumiilliset vaikeudet rajoittavat mahdollisuuksia, mutta opettajat pyrkivät kuitenkin löytämään jatkuvasti uusia tapoja, joiden avulla Kaia voi tutustua musiikkiin.

Kaia aloitti laulamisen vokaaleilla a ja u, ja kolmen vuoden harjoittelun jälkeen hän pystyy nyt laulamaan kahden lauseen lauluja, kuten ”Kuula kuula, Kaia

kuula” (kuuntele, kuuntele, Kaia kuuntele). Kaian opettaja on täydennyskoulutuksessa laajentanut osaamistaan myös puheterapian alueelle. Lisäksi hänellä on kokemusta työskentelystä näkövammaisten lasten kanssa, joten hän tietää hyvin miten Kaian

kanssa kannattaa toimia ja miten kommunikoida. Kaian äiti on omistautunut tyttärelleen ja sitoutunut tukemaan hänen musiikkiharrastustaan. Äiti on suureksi avuksi, koska hän on aina mukana musiikkitunneilla.

Roland on 12-vuotias poika, jolla on suuria keskittymisvaikeuksia. Hän alkoi käydä Pavuls Jurjans –musiikkikoulua kahdeksanvuotiaana. Roland ei osaa istua paikallaan ja liikkuu jatkuvasti ympäriinsä. Hän ei osaa puhua, mutta osaa kommunikoida kirjoittamalla. Hän pitää musiikista hyvin paljon, mutta hänen on silti hyvin vaikeaa oppia soittamaan instrumentteja, koska hän ei osaa keskittyä soittamiseen pidempään kuin puoli minuuttia kerrallaan. Hän on tästä huolimatta oppinut perusteita viulun ja lyömäsoitinten soittoon sekä pianonsoittoon. Vaikka puhuminen onkin Rolandille vaikeaa, hän laulaa silti mielellään.

Keskittyminen oli vaikeinta Rolandin musiikkiopinnoissa. Harjoittaakseen Rolandin kykyä keskittyä yhteen asiaan pidempään opettaja kehitti leikin,

jossa hän lisäsi aakkoset pianon koskettimiin. Koska Roland on hyvin kiinnostunut autoista, hän alkoi soittaa eri automerkkien nimiä yhdessä opettajan kanssa. Leikin ideana oli, että Roland soitti jonkin automerkin, esimerkiksi L-A-D-A, ja opettajan piti arvata nimi, tai toisin päin. Koska automerkkisanat ovat lyhyitä, Rolandin oli helpompi keskittyä soittamaan niitä.

Harjoittelun edetessä sanat voivat olla pidempiä, voidaan soittaa jopa lyhyitä lauseita ja lopulta voidaan kehittää kokonaisia lauluja. Käytetty metodi voi toimia ensimmäisenä askelena kohti nuottien oppimista; kun oppilas on saatu kiinnostumaan ja keskittymään, koskettimilla käytetyt kirjaimet voidaan ensin värittää ja sitten vähitellen esitellä hänelle esimerkiksi kuvionuotteja.

Daniel. Kuusivuotias Daniel on mukana hyvin pienille, 4–6 -vuotiaille erityisryhmien lapsille suunnatussa musiikkiryhmässä. Musiikkitunneilla he laulavat, pelaavat erilaisia pelejä ja soittavat eri soittimia. Suurin osa lapsista ei osaa kävellä, joten he istuvat paikallaan ja leikkivät sormi- ja käsileikkejä.

Daniel häiritsee usein muita ryhmään osallistuvia ja haluaa kaikkien kiinnittävän huomionsa häneen. Ongelman ratkaistakseen opettaja on kehittänyt erilaisia roolileikkejä, joissa yhden lapsista pitää esittää johtajaa. Kun Daniel valitaan johtajaksi, hän

pystyy yhäkin keskittymään oppituntiin ja kykenee jopa laulamaan ja leikkimään ryhmän mukana. Johtajan rooli on selvästi rauhoittanut Danielia ja hän on ollut tyytyväinen. Samalla hän on päässyt tuomaan esille omia vahvuuksiaan. On käynyt ilmi, että Danielilla on kaunis, hyvä ääni ja hän laulaa puhtaasti. Daniel on leikinjohtajan roolinsa lisäksi päässyt esiintymään soololaulajana konserteissa. Daniel saa positiivista huomiota osakseen musiikin tuottamisen avulla eikä häiritsevän käytöksensä johdosta. Kokemus laulajana esiintymisestä on saanut Danielin tuntemaan olonsa paljon erityisemmäksi ja arvokkaammaksi.

Danielin tapa löytää paikkansa ryhmässä on auttanut opettajiamme paljon erityisryhmiin kuuluvien lasten kanssa tehtävän työn parissa, vaikka kyse onkin enemmän yleisestä pedagogisesta kysymyksestä kuin nimenomaan musiikki-

kasvatuksesta. Tapaus osoittaa, että jokaiselle ryhmässä soittavalle oppilaalle on tärkeä antaa sopiva tehtävä, jotta kunkin yksilöllinen oppimisprosessi sujuisi paremmin.

Ann on kehitysvammainen nuori nainen, jolla on myös fyysisen koordinaation ongelmia sekä puhevika. Hän ymmärtää puhetta hyvin, mutta itsensä ilmaiseminen on vaikeaa. Ann on luonteeltaan melko arvaamaton ja toisinaan oikukas. Hän voi olla hyvin yhteistyöhaluinen ja iloinen, mutta seuraavalla kerralla ei tahdokaan tehdä mitään ja pysyttelee hiljaa. Hän on hyvin innostunut musiikista ja liikkumisesta, mutta on valmis harjoittelemaan niitä vain ollessaan hyvällä tuulella.

Ann alkoi käydä Tolaram Foundationin musiikkikeskuksessa 11 vuoden ikäisenä. Hän oli utelias ja innokas kokeilemaan kaikkea uutta. Hänelle esiteltiin keskuksessa uusia soittimia ja soittomahdollisuuksia, ja hän oli hyvin kiinnostunut pianonsoitosta. Kuvionuottien avulla hän koki onnistumisia soittamisessa, ja häntä rohkaistiin jatkamaan musiikkiopintojaan.

Annin vahvuuksia ovat pianonsoitto, laulaminen ja luova mielikuvitus. Hän oppi soittamaan melko nopeasti ja oppi soittamaan pianoa molemmilla käsillä jo kahden vuoden harjoittelun jälkeen. Hän on aina halunnut itse valita soittamansa kappaleet. Ann on myös hyvä soittamaan parin kanssa siten, että toinen soittaa vasemman ja toinen oikean käden osuuden. Ann seuraa paria sujuvasti ja malttaa jäädä odottamaan, jos pari jää johonkin kohtaan jumiin.

Annin elämässä on kolme tärkeää asiaa: äiti, koulunkäynti ja kotimaa Viro. Hän tekee lauluja ja nämä kolme hänelle tärkeää asiaa ovat materiaalina hänen lauluissaan. Ann sävelsi ensimmäiset laulunsa siten että kirjoitti soittamansa melodian kuvionuottivärit paperille. Myöhemmin Ann lisäsi melodiaan sanoituksen. Hän oli hyvin ylpeä työstään ja halusi laulaa omia laulujaan paljon musiikkituntien aikana.

Äitinsä mukaan Ann on aina rakastanut tanssimista. Äiti on tehnyt hänelle asuja, joista inspiroituneena Ann on tehnyt tansseja. Hän lisää esityksiinsä jatkuvasti varusteita ja asusteita tehdäkseen tansseista vielä parempia. Vaikka Ann pitääkin tanssimisesta, sykkeessä liikkuminen on hänelle vaikeaa. Opettajan rummunsoitto on auttanut häntä paljon tässä asiassa.

Nykyään Ann on 18-vuotias, melko itsenäinen nuori nainen. Toisinaan hän tulee musiikkikeskukseen soittamaan pianoa tai muita instrumentteja, mutta ei säännöllisesti. Nykyään hän on myös kiinnostunut tekemään lauluja englanniksi.

Musiikki on auttanut Annia monin eri tavoin. Omien laulujen säveltäminen on auttanut häntä kehittämään itseilmaisua ja lisännyt intoa saada äänensä kuuluviin. Liikkuminen ja tanssiminen on opettanut kehonhallintaa ja koordinaatiota. Instrumenttien soittaminen on kehittänyt keskittymiskykyä ja muistia sekä parantanut luovuutta.

Marko. Kun Marko aloitti musiikkiopintonsa Resonaarissa vuonna 1998, hänen oli vaikea kiinnittyä pitkäjänteiseen työskentelyyn ja uuden opiskeluun. Ensimmäisten musiikkikoulussa viettämiensä vuosien aikana Marko oppi kuitenkin varsin nopeasti soittamaan bassoa ja pianoa. Vähitellen hän innostui myös soiton harjoittelemisesta kotona ja samalla hän alkoi kuuntelemaan musiikkia aktiivisesti. Lisäksi hän jopa opetti äidilleen pianonsoittoa.

Marko alkoi myös muuttua aktiivisemmaksi kodin ulkopuolella; hän lakkasi käyttämästä taksikuljetuksia ja alkoi sen sijaan käyttää julkista liikennettä. Hän alkoi kiinnostua konserteista ja muista tapahtumista ja hänestä tuli jopa poliittisesti aktiivinen. Samalla hän otti yhteyksiä tunnettuihin ihmisiin ja sai uusia ystäviä erilaisilta poliitiikan ja kulttuurin kentiltä.

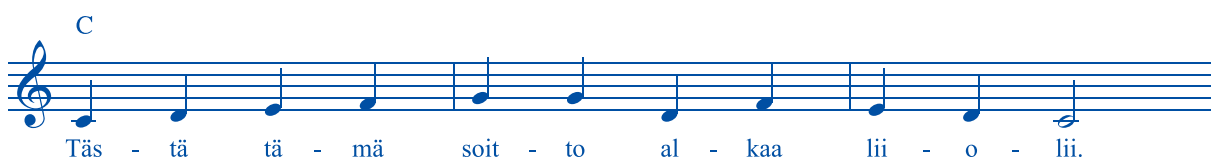
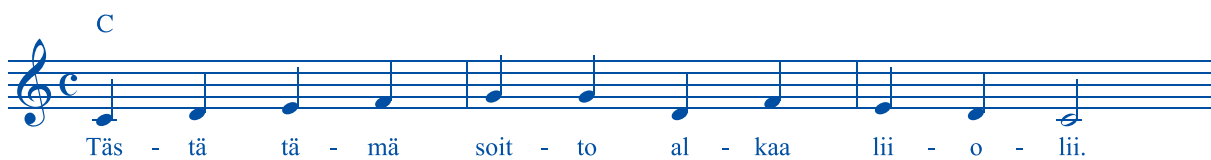
Nykyisin Marko työskentelee kulttuurialalla ja osin myös muusikon tehtävissä. Muusikkona hän on päässyt niin harrastuksen kuin työn kautta esiintymään eri puolilla Suomea mutta myös Saksassa, Virossa, Italiassa, Japanissa ja Irlannissa. Hän on aktivoitunut yhä enemmän myös sosiaalisesti, käy ulkona ystäviensä kanssa ja käyttää sosiaalista mediaa (esimerkiksi Facebookia).

Marko, jolle muutamia vuosia sitten työhön sitoutuminen oli hankalaa, on tänä päivänä työstään ja vapaa-ajastaan nauttiva nuori mies, joka rakastaa elämäänsä ja voi hyvin niin henkisesti kuin fyysisestikin. Marko on muuttunut kiusatusta ja hiljaisesta vetäytyjästä sosiaaliseksi ja aktiiviseksi ihmiseksi, joka omistautuu monella tavalla musiikille. Musiikin oppiminen on antanut hänen elämälleen uuden suunnan, joka heijastuu positiivisella tavalla kaikille elämänalueille.

Lii-o-lii

Suomalainen kansanlaulu

Suomenkieliset sanat:
Kaarlo Uusitalo

Säestys

Säestys voidaan soittaa pianolla. Voit myös antaa tehtäviä useammalle pianonsoittajalle tai eri soittimille, esimerkiksi:

- ensimmäinen rivi pianolle tai kitaralle (rytmi barré -soinnulle)
- keskimmäinen rivi puhaltimille (tai brass -soundille kosketinsoittimessa) ja
- kolmas rivi bassolle (tai kosketinsoittimen basso -soundille)

Keskimmäinen säe (brass) voidaan soittaa myös vain kahdella sävelellä, jos kolmen sormen käyttäminen on liian vaikeaa

Tässä kappaleessa on vain yksi sointu, joten säestys tällaisenaan toimii koko kappaleeseen.

Tätä soul -tyylistä säestystä voi käyttää myös muissa lauluissa.

Julkaistu tekijän luvalla

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- eteneminen yhden soinnun sykesäestyksestä vaativimpiin tehtäviin

OHJEITA OPETTAJALLE

Sointusäestys

- soitetaan sointua sykkeessä ja lauletaan melodia
- aluksi säestykseksi riittää soinnun pohjasävelen soitto sykkeessä

Melodian soittaminen

- lauletaan jokaisen rivin kaksi ensimmäistä tahtia ja soitetaan melodia vain rivin viimeiselle tahdille (*Lii-o-lii*)
- säestetään soinnulla ja soitetaan melodiaa vain säkeiden viimeisellä tahdilla
- lopulta voidaan harjoitella laulun koko melodia

LISÄIDEOITA

Laulaminen ja sanoitusten teko

- opetetaan kappale kaikuna, kaikki voivat osallistua Lii-o-lii –kohtiin ja kertosäkeisiin
- keksitään itse uusia sanoja (uusi tarina) ja lauletaan kaikuna

Improvisointi

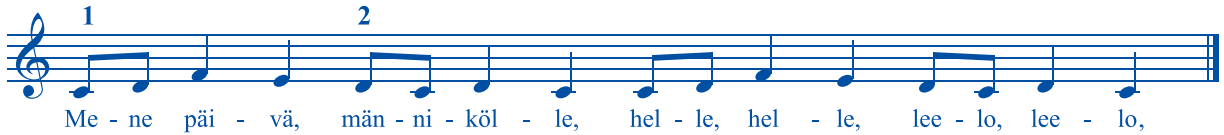
- soitetaan ja lauletaan Liio-lii-osat nuotin mukaan, mutta muuten (rivien kaksi ensimmäistä tahtia) improvisoidaan rytmisoittimilla vapaasti, melodiasoittimilla rytmisesti esim. yhdellä sävelellä soittaen tai erikseen valituilla sävelillä tai asteikolla (esim. melodiassa esiintyvillä sävelillä tai pentatonisella asteikolla)
- lauletaan erilaisilla sanoituksilla: ”Tästä tämä soitto/tanssi/rytmi alkaa” jne. ja tehdään sanojen mukaisia improvisaatiovälikkeitä

TIETOA KAPPALEESTA

Tätä perinteistä suomalaista kansanlaulua lauletaan lukuisilla perinteisillä sanoituksilla ja usein laulaja keksii tilanteen mukaisesti uusia sanoja.

Helle, helle, leelo, leelo

Virolainen kansanlaulu

kulu, päivä, kuusikolle,
 helle-helle, leelo-leelo,
 viere vehnä koivikoille,
 helle-helle, leelo-leelo,
 karkkoa katajikoille,
 helle-helle, leelo-leelo,
 päästä paimenta kotihin,
 helle-helle, leelo-leelo,
 voivatia nuolemahan,
 helle-helle, leelo-leelo,
 kannikkoa kaivamahan,
 helle-helle, leelo-leelo,
 rieskoa repäisemähän
 helle-helle, leelo-leelo.

Vironkieliset sanat

Veere, veere, päevakene,
 helle-helle, leelo-leelo,
 veere, päeva, vetta mööda,
 helle-helle, leelo-leelo,
 lase kaselatva mööda,
 helle-helle, leelo-leelo.
 Veere sinna, kus su veli,
 helle-helle, leelo-leelo,
 sõõri sinna, kus su sõsar,
 helle-helle, leelo-leelo.

Vironkielisen tekstin vapaa käännös:

Kappale kertoo päivän loppumisen odotuksesta. Päivä vastaa laulussa aurinkoa. Päivä saa laulussa kulkea puiden ja veden yllä, samoissa paikoissa joissa se on ollut ennenkin. Päivälle luvataan töiden jälkeen lepoa upeassa sängyssä pehmeiden tyynyjen päällä.

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- laulaminen ja liikkuminen sykkeessä

OHJEITA OPETTAJALLE

Laulaminen

- opettaja tai esilaulaja laulaa uuden säkeistön alun ja kaikki liittyvät lauluun ”*Helle-helle leelo-leelo*” –osassa
- esilaulaja voi keksiä uusia säkeitä ja uutta tarinaa koko ajan
- laulu voidaan laulaa myös kaanonina

Käveleminen (liike)

- kävellään ja lauletaan samanaikaisesti
- liikutaan vapaasti *helle-helle leelo-leelo* –osan ajan, mutta pysähdytään kuuntelemaan uusi säe

Tanssiminen

- tanssitaan liikkumalla rivissä ja/tai jonossa
- isossa ryhmässä voidaan muodostaa useita jonoja
- vaihdetaan jonon johtaja antamalla siihen sovittu merkki tai esim. uuden säkeistön alkaessa

LISÄIDEOITA

Palloleikkejä

- seistään ringissä, pallo (eli laulun aurinko) kiertää kädestä käteen
- istutaan lattialla, vieritetään palloa toiselta toiselle
- jatkossa pallon liikkuminen pysäytetään säkeistön ajaksi ja laitetaan uudestaan liikkeelle *helle-helle leelo-leelo* –kohdassa
- leikissä voidaan käyttää myös kahta palloa samanaikaisesti

Liikuntaleikki

- kaksi lasta tekee käsillään ”portin” jonka ali muut kulkevat
- liikutaan portin läpi. Sovitaan milloin liikkuminen pysähtyy (esim. säkeistön päättyessä). Pysähtyessä käsien muodostama ”portti” laskeutuu, ja kohdalla oleva liittyy porttiin.

Säestäminen

Laulua voidaan säestää laulamalla tai soittamalla:

- yhdellä nuotilla (C, G ja F)
- käyttämällä C:n, G:n ja F:n yhdistelmää säestyssoinnun (bordunan) muodostamiseen
- kohdassa ”Hel-le” säestysväveliksi sopivat sävelet C ja F ja kohdassa ”lee-lo” sävelet C ja G

TIETOA KAPPALEESTA

Veere, veere päevakene on esimerkki vanhimma virolaisista kansanlauluperinteestä (runic song). Yleensä tällaisia runolauluja laulettiin osana arkielämää, työtä tehdessä ja sosiaalisissa tilanteissa. Tämänäköinen runolauluperinne väistyi 1800-luvun puolivälissä runomittaisten kansanlaulujen tieltä.

Kaksipa poikaa

Suomalainen kansanlaulu

D A D

Kak - si - pa poi - kaa Ku - ri - kas - ta niin ko - mi - as - ti liik - kuu.

D A D

Kak - si - pa poi - kaa Ku - ri - kas - ta niin ko - mi - as - ti liik - kuu.

G D A⁷ D

Pu - na - set o - li re - so - rit ja ho - pi - as - ta pes - lai - piip - pu.

G D A⁷ D

Pu - na - set o - li re - so - rit ja ho - pi - as - ta pes - lai - piip - pu.

Komppilappu

D	%	A	D
Kaksipa poikaa	Kurikasta niin	komiasti	liikkuu.

D	%	A	%
Kaksipa poikaa	Kurikasta niin	komiasti	liikkuu.

G	D	A	D
Punaset oli	resorit ja	hopiasta peslai -	piippu.

G	D	A	D
Punaset oli	resorit ja	hopiasta peslai -	piippu.

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- sointusoitto komppilapusta
- yhteissoiton harjoittelu

OHJEITA OPETTAJALLE

Säestäminen

- säestetään laulamista sointusoitolla

Pianonsoittoharjoituksia

- soitetaan melodia oikealla kädellä
- säestetään melodiaa ensin pohjasävelellä ja jatkossa koko soinnulla

Sointusoittoharjoituksia (sekä yksin- että yhteissoittoon)

- soitetaan sointu vain tahdin ensimmäisellä iskulla
- soitetaan soinnut kaksi kertaa tahdissa (1/2 syke)
- soitetaan soinnut neljä kertaa tahdissa (1/4 syke)
- säestetään Rytmikartan (sivu 46) beat -sovituksen mukaisesti

LISÄIDEOITA

Ulkoasoittaminen

- soitetaan ja lauletaan ulkomuistista

Improvisointi

- säestetään soinnuilla ja improvisoidaan käyttäen D-pentatonista asteikkoa:

Tehdään esitys yhdistämällä tämä laulu muihin kirjan kappaleisiin.

Nauti, nauti

Latvialainen kansanlaulu

Suomenkieliset sanat:
Markku Kaikkonen

Nau - ti, nau - ti e - lä - mäs - tä, huo - let hei - tä me - ne - mään.

Ram tai, ram - tai, ra - la - la - la - la - la, ram - tai - ri ra - la - la - la - la - laa.

2. Laula, laula maailmalle,
ilo laula elämään.
Ramtai, ramtai, ralalalalalla,
ramtairi ralarallallaa.

3. Naura, naura hymyhuuli,
murheet taakse jätetään.
Ramtai, ramtai, ralalalalalla,
ramtairi ralarallallaa.

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- yhteissoitto
- sovitus yhteissoittoon

OHJEITA OPETTAJALLE

Sovituksen soittaminen

- sovituksessa on sekä vaikeampia että helpompia tehtäviä soittajille. Mieti tarkkaan, mikä sopii parhaiten kullekin soittajalle
- eri soitinten (soittajien) stemmat kannattaa opetella kaikki yhdessä

LISÄIDEOITA

- sovitus voidaan soittaa ryhmässä Orff -soittimilla, kosketinsoittimilla tai orkesterisoittimilla

TIETOA KAPPALEESTA

Alkuperäinen latviankielinen lauluteksti:

Bēdu, manu lielu bēdu,	Liku bēdu zem akmeņa
Es par bēdu nebēdāju.	Pāri gāju dziedādams.
Ramtai, ramtai, radiridi, rīdi,	Ramtai, ramtai, radiridi, rīdi,
Ramtai, rīdi, rallallā.	Ramtai, rīdi, rallallā.

Latviankielisen laulutekstin vapaa käännös:

Laulu kertoo siitä, että pitäisi elää rennosti ja olla murehtimatta liikaa vaikka olisi ongelmia. Murheet ja ongelmat pitää ”jättää kiven alle” ja jatkaa eteenpäin laulaen ja hymyillen.

Nauti, nauti

Latvialainen kansanlaulu

Sanat: Markku Kaikkonen
Sovitus: Andris Jansons

The first system of the musical score consists of seven staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a whole note followed by a half note. The second staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The third staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The fourth staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The fifth staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a whole note followed by a half note. The sixth staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The seventh staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a whole note followed by a half note.

Nau - ti, nau - ti e - lä - mäs - tä, huo - let hei - tä me - ne - mään.

The second system of the musical score consists of seven staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a whole note followed by a half note. The second staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The third staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The fourth staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The fifth staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a whole note followed by a half note. The sixth staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a quarter note followed by a quarter note, then a quarter note followed by a quarter note, and finally a quarter note followed by a quarter note. The seventh staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It contains four measures of music, each starting with a whole note followed by a half note.

Ram - tai, ram - tai, ra - la - la - la - lal - la, ram - tai - ri ra - la - lal - lal - laa.

Lentonäytös

Latvialainen kansanlaulu

Suomenkieliset sanat:
Markku Kaikkonen

Pik - ku - lin - tu lii - tää, len - tää, hauk - ka te - kee kaar - rok - sen,
hyt - ty - nen ja me - hi - läi - nen an - taa len - to - näy - tök - sen.

Ssss, kat - so - kaa, sss, len - tää saa, kaik - ki heis - tä vuo - rol - laan.

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- leikkilaulu käsillä (karkea motoriikka) ja sormilla (hienomotoriikka)

OHJEITA OPETTAJALLE

Käsi- ja sormileikki

- lauletaan ja leikitään kuvien osoittamalla tavalla

Liikkuminen

- matkitaan laulussa esiintyvien eläinten liikkeitä (pikkulinnut, haukat, hyttyset ja sudenkorennot)
- tehdään tanssikoreografia (eläinten liikkumistavoista)

LISÄIDEOITA

- käytetään liikkeen sijaan rytmisoittimia, joilla kuvataan laulun tarinaa
- muunnellaan liikkeen voimaa, nopeutta ja dynamiikkaa (esim. hennosti, vahvasti) sekä luonnetta (liikkeen suuruus, tilan käyttö jne.) sen mukaan, mitä eroavaisuuksia pikkulinnuilla, haukoilla, hyttysillä tai sudenkorennoilla on

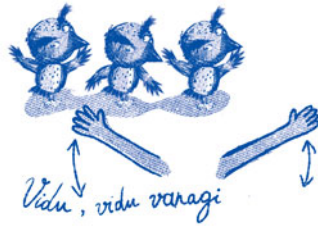
TIETOA KAPPALEESTA

Tämä on alun perin sormileikki, mutta voi olla helpompaa aloittaa isommilla liikkeillä eli käsillä tai vartalon liikkeillä, ja siirtyä sormiin (hienomotoriset taidot) myöhemmin.

Alkuperäinen latviankielinen lauluteksti:

Juku, juku, sīki putni,	Juku, juku, lieli putni,
Vidu, vidu vanadziņ',	Vidu, vidu vanagi.
S-s-s mušiņas,	S-s-s mušiņas,
S-s-s odiņi,	S-s-s odiņi,
Dun-dun, resnie dunduri.	Dun-dun, resnie dunduri.

Käsileikki

Pikkulintu liittää, lentää, haukka tekee kaaroksen, hyttynen ja mehiläinen antaa lentonäytöksen.

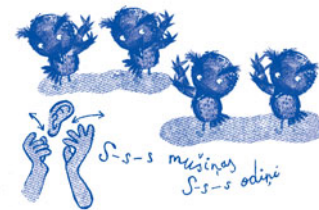

Ssss, katsokaa, sss, lentää saa, Kaikki heistä vuorollaan.

Sormileikki

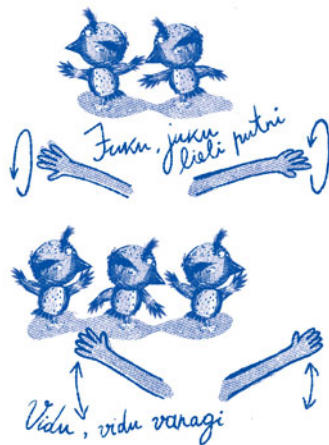
Pikkulintu liittää, lentää, haukka tekee kaaroksen, hyttynen ja mehiläinen antaa lentonäytöksen.

Ssss, katsokaa, sss, lentää saa, Kaikki heistä vuorollaan.

Helpompi versio käsileikkiin:

1.

Pikkulintu liittää, lentää, haukka tekee kaaroksen, hyttynen ja mehiläinen antaa lentonäytöksen.

Ssss, katsokaa, sss, lentää saa, Kaikki heistä vuorollaan.

2.

Pikkulintu liittää, lentää, haukka tekee kaaroksen, hyttynen ja mehiläinen antaa lentonäytöksen.

Ssss, katsokaa, sss, lentää saa, Kaikki heistä vuorollaan.

3.

Pikkulintu liittää, lentää, haukka tekee kaaroksen, hyttynen ja mehiläinen antaa lentonäytöksen.

Ssss, katsokaa, sss, lentää saa, Kaikki heistä vuorollaan.

Trullan trullan

Suomalainen kansanlaulu

Sovitus Markku Kaikkonen

A

C Dm G⁷ C

Trul - lan, trul - lan trul - la lal - la lei. Trul - lan, trul - lan trul - la lal - la lei.

C Dm G⁷ C

Trul - lan, trul - lan trul - la lal - la lei. Trul - lan, trul - lan trul - la lal - la lei.

B

Ent - ten tent - ten tee - li - ka ment - ten, his - sun kis - sun vaa - pu - la vis - sun.

Ee - lin kee - lin lot. Vii - pu - la vaa - pu - la vot.

A Trullan, trullan, trulla-lalla-lei, Trullan, trullan, trulla-lalla-lei.
Trullan, trullan, trulla-lalla-lei, Trullan, trullan, trulla-lalla-lei.

C

Ul - le dul - le doff. Kink - ke laa - de koff.

Kof - fe - laa - de kink - ke - laa - de ul - le dul - le doff.

A Trullan, trullan, trulla-lalla-lei, Trullan, trullan, trulla-lalla-lei.
Trullan, trullan, trulla-lalla-lei, Trullan, trullan, trulla-lalla-lei.

D (improvisaatio)

A Trullan, trullan, trulla-lalla-lei, Trullan, trullan, trulla-lalla-lei.
Trullan, trullan, trulla-lalla-lei, Trullan, trullan, trulla-lalla-lei.

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- rondo –muoto (ABACADAEA)
- rytmikka lorujen ja sanarytmien avulla

OHJEITA OPETTAJALLE

A-osa

- lauletaan Trullan, trullan -laulu

Muut osat

- A- ja B-osissa lausutaan lorut
- D-osaan keksitään oma loru tai improvisoidaan äänneillä tai tavuilla. Osassa voidaan käyttää myös muuta valmista loruja tai tekstiä.

LISÄIDEOITA

Säestäminen kehosoittimilla

- säestetään soittamalla reisiin
- säestetään reisiin-taputus –vuorottelulla
- käytetään myös muita kehosoittimia ja sovitaan yhdessä miten missäkin rondon-osassa soitetaan (D-osa voidaan säilyttää improvisaatio-osana)

Soittaminen

- säestetään loruja sykesäestyksellä rytmisoittimien avulla
- soitetaan rytmisoittimilla B- ja C-osat sanarytmissä. Alussa loruja voidaan lausua samanaikaisesti ja myöhemmin pelkästään soitetaan

Liikkuminen

- keksitään yhdessä tanssi A-osaan (ideoita tanssiin voi ottaa esimerkiksi tämän kirjan Mere Pidun laulun tanssista)
- päätetään yhdessä, miten laulun muut osat esitetään (loruilun avulla, parin kanssa esiintyen, kehosoittimia tai rytmisoittimia käyttäen, improvisoiden jne.)

Voit yhdistää tämän rondon osia muihin tämän kirjan kappaleisiin. Riimit sopivat hyvin esimerkiksi välisoitoksi muihin kansanlauluihin.

Huomaa että C-osan loru sopii hyvin shuffle-rytmin opettamiseen.

Ratsastetaan

Latvialainen kansanlaulu

Suomenkieliset sanat:
Markku Kaikkonen

D A D

Rat - sas - te - taan va - ro - vas - ti, hil - jaa se - kä no - pe - as - ti.
Oh - jak - sis - ta oi - ke - al - le, vä - lil - lä myös va - sem - mal - le.

Käyn - ti, käyn - ti, ra - vi, ra - vi, ra - vi, ra - vi,

lauk-ka, lauk-ka, lauk-ka, lauk-ka. lauk-ka, lauk-ka, lauk-ka, lauk-ka, pruuut, pruuut.

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- perussyke ja aika-arvot (1/4, 1/8 ja 1/16)

OHJEITA OPETTAJALLE

Säestäminen sykkeessä soittamalla

- säestetään kehosoitimilla (soittamalla reisiin, taputtamalla ja myöhemmin yhdistelemällä eri kehosoitimia)
- jatkossa säestyksessä voidaan käyttää rytmisoittimia

Liikkuminen

- laulun ensimmäisen rivin aikana kävellään matkien ratsastamista
- toisen rivin aikana liikutaan kävellen (käynti), juosten (ravi) ja laukaten

LISÄIDEOITA

Tanssi

- tehdään koreografia matkien hevosen liiketapoja (käynti, ravi ja laukka)
- lisätään koreografiaan tunnelmaa ja draamaa muuntamalla liikkeitä hevosen eri luonteenpiirteiden mukaan (esimerkiksi iloinen hevonen, väsynyt hevonen, hitaammin – nopeammin, liikkeen dynamiikan ja voiman muutos jne.)
- tanssiin voidaan lisätä myös muita eläimiä (liiketapoja ja rytmejä)

Soittaminen

- harjoitellaan aika-arvoja kehosoitinten ja rytmisoittimien avulla

TIETOA KAPPALEESTA

Laulun latviankieliset sanat

Jājam, jājam mēs ar zirgu,
Ja tas kritīs, ņemsim citu.
Soljiem, soljiem, rikšiem, rikšiem
Aulekšiem, aulekšiem.

Meidän bändi

Virolainen laulu

Suomenkieliset sanat:
Markku Kaikkonen

C F G C

Lau - la - ja - na San - na on, e - siin - ty - jä ver - ra - ton,

Am Dm G C

so - lis - ti - a tar - vi - taan, me - lo - di - aa lau - la - maan.

C F G C

Lal - lal - lal, la - la - lal - lal, lal - lal - lal, la - la - lal - la,

Am Dm G C

lal - lal - lal, la - la - lal - lal, lal - lal - lal, la - la - laa.

2. Pianisti Heini on, esiintyjä verraton,
sormet pikavauhdilla, kulkee koskettimilla.
Plim, plom, plom, popo plom plom...
3. Kitaristi Lauri on, esiintyjä verraton,
lauluja hän säestää, joskus kieltä venyttää.
Wau, wau, wau, wawa wau, wau...
4. Rumpalina Pete on, esiintyjä verraton,
pauketta ja rytkettä, löytyy rummun äänestä.
Pam, pam, pam, papa pam pam...
5. Basistina Kaarlo on, esiintyjä verraton,
tummat äänet jytisee, housunpuntit värisee.
Bum, bum, bum, bubu bum bum...
6. Meidän bändi esiintyy, siihen onkin hyvä syy,
yhdessä on mukavaa, kaikki mukaan tulla saa.
Jee, jee, jee, jeje jee jee...

Julkaistu tekijän luvalla

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- soitinten esittely

OHJEITA OPETTAJALLE

Soitinesittely

- esitellään laulun soittimet kokeilemalla niiden soittamista tai tutustumalla niiden kuviin
- kuunnellaan soitinten ääntä ja miten soitin soi osana orkesteria, yhtyettä tai bändiä

Leikki

- imitoidaan eri soitinten soittamista laulun sanoitusten mukaan joka kertosäkeessä

LISÄIDEOITA

Sanoituksen muuttaminen

- keksitään uudet sanat uuden soittimen esittelyä varten
- laulussa voidaan soitinten sijaan esitellä myös muita asioita, kuten värejä, automerkkejä tms.

TIETOA KAPPALEESTA

Alkuperäisessä vironkielisessä sanoituksessa esitellään maan perinteiset kansanmusiikissa käytetyt puhallinsoittimet.

Alkuperäiset vironkieliset sanat:

Pillilugu

1. Tõistre Tõnul torupill, sellel mängib tirilill 2x
Pill, pill, pill, tirilill, lill, lill ...	4. Sauna Jaanil sarvepill, sellel mängib tirilill 2x
Pill, pill, pill, tirilill, lill, lill ...
2. Meie Matsil mahe pill, sellel mängib tirilill 2x
Pill, pill, pill, tirilill, lill, lill ...	5. Igaühel oma pill, sellel mängib tirilill 2x
Pill, pill, pill, tirilill, lill, lill ...
3. Karjapoisl pajupill, sellel mängib tirilill 2x
Pill, pill, pill, tirilill, lill, lill ...	

Virolaisen alkuperäisidean mukaisesti lauluun voidaan tehdä puhallinsoittimia esitteleviä säkeistöjä. Tällöin lauluun kannattaa liittää hengittämiseen ja puhaltamiseen liittyviä harjoitteita.

Esimerkkejä hengitysharjoituksiin:

- hiljaista sisään- ja uloshengitystä
- hengitetään sisään nenän ja ulos suun kautta
- yksinkertainen puhaltaminen ”tuulen tekeminen”
- hengitetään tai puhalletaan lämmintä tai kylmää ilmaa
- aloitetaan uloshengitys jonkin konsonantin avulla (k, p, t)
- laulu voidaan soittaa eri soittimilla (esimerkiksi nokkahuilulla, huuliharpulla tai huilulla)

Tämän kansanlaulun sovituksen on tehnyt Riho Päts, joka on yksi virolaisen musiikinopetuksen pioneereista. Hän painotti opetukseen valittavien laulujen soveltuvuutta niin soittamiseen kuin laulamiseenkin.

Koneet käyntiin

Markku Kaikkonen

C
 Ko-neet käyn - tiin. Ko-neet käyn - tiin.

F C
 Ko-neet käyn - tiin. Ko-neet käyn - tiin.

G C
 Ko-neet käyn - tiin. Ko-neet käyn - tiin.

Komppilappu

Laulun vaikeampi sointusäestys

C Koneet käyntiin,	F	C koneet käyntiin,	%
F koneet käyntiin,	%	C koneet käyntiin,	A
Dm koneet käyntiin,	G	C koneet käyntiin.	%

Huomaa: % -tarkoittaa, että edeltävä sointu soitetaan uudestaan.

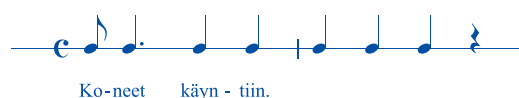
TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- rytmibreikit ("kuinka monta?")
- 12-tahdin rakenne eli niin sanottu blues- ja rock -muoto

OHJEITA OPETTAJALLE

Rytmibreikkien opettaminen

- rytmibreikit voidaan opetella matkimalla (imitoimalla) opettajan soittoa, liikettä tai laulua
- rytmibreikit voidaan merkitä myös nuoteilla (tai rytmisymboleilla)

Liikkuminen

- lausutaan "Koneet käyntiin" ja tehdään aluksi yksi liike
- lisätään liikkeiden määrää kuten rytmibreikeissä on esitetty
- aluksi iskujen määrää harjoitellaan lausuen sanoja, myöhemmin liikkumista säestetään sointukierrolla

Pianonsoitto (ja kosketinsoittimilla tai esimerkiksi Orff-soittimilla soitettaessa)

- aluksi rytmibreikit soitetaan taputtamalla, myöhemmin rytmisoittimilla
- pianolla soitettaessa rytmibreikit soitetaan aluksi yhdellä sävelellä (c), ensin yhdellä ja myöhemmin kahdella kädellä
- jatkossa voidaan kiinnittää huomiota d -säveleeseen tahdissa 10

Ryhmässä soittaminen

- harjoitellaan 12-tahdin blues-muotoa (sekä komppilapun vaikeutettua sointukiertoa)
- aluksi kaikki soittavat rytmibreikit samanaikaisesti (unisono)
- jatkossa osa soittajista soittaa rytmibreikit ja osa soittaa soinnut komppilappua seuraten

LISÄIDEOITA

- Harjoitellaan 12-tahdin sointukiertoa soittamalla isku samanaikaisesti vain tahdin ykköselle. Jatkossa soitetaan iskut ykköselle ja kolmoselle. Myöhemmin voidaan soittaa jokaiseen tahtiin kolme tai neljä iskua.
- Aloittelijoita opettaessa on tärkeää, että opettaja säestää laulua yksinkertaisesti sykkeessä soittamalla. On myös hyvä laulaa, jolloin rytmibreikeille on helppo löytää oikea soittokohta. Taitavampia soittajia opettaessa kannattaa testata, miten rytmibreikkien soittaminen oikeaan kohtaan onnistuu, jos opettajan säestystapa on vaihteleva tai mikäli laulaminen ei ole hahmottamisen tukena.

Mere pidu

Virve Köster

Val - ged ka - ja - kad ki - sa - vad ran - nal pu - na - päi - ke - se
 loo - jan - gu eel. Tuu - le - kee - ri - ses jõu - a - vad ran - da
 val - ged lai - ned, mis mur - du - vad teel. Me - ri on, me - ri
 jääb, me - ri o - le - ma - peab, lai - ne lak - su - des ran - na - le lööb.
 Tih - ti juh - tub ka nii, me - ri pi - du peab siin, lai - ned mü - hi - nal
 ran - du - vad siis. 1. C Tih - ti siis. 2. C 2. Si - ni -

2. Sinimeri, su vahusel pinnal
 näkineide seal tantsimas näen.
 Ja meri on sünge kui hauas,
 ei tähti seal vilkumas näe.

Meri on

3. Näkineiu, sa punud mul pärga
 merelainete sügavas vees.
 Vesiroosidest punutud paelad
 minu ümber sa armutult seod.

Meri on....

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- koreografian mukaan tanssiminen
- valssi

OHJEITA OPETTAJALLE

Soittaminen

- kappaleen säestämisessä kannattaa käyttää rytmikartan (sivu 46) mukaista sovitusta

Tanssikoreografia

A-osa

- kävellään kahdeksan tahtia sykkeessä vasemmalle; aloitetaan oikealla jalalla
- kävellään kahdeksan tahtia sykkeessä oikealle; aloitetaan vasemmalla jalalla

B-osa

- neljä tahtia – keinutaan ja liikutetaan käsiä ylös ja alas
- neljä tahtia – kävellään eteenpäin piirissä käsi kädessä
- neljä tahtia – keinutaan ja liikutetaan käsiä ylös ja alas
- neljä tahtia – kävellään piirissä taaksepäin käsi kädessä
- neljä tahtia – yksi askel vasempaan, yksi askel oikeaan, pyörähdys ympäri samalla taputtaen

LISÄIDEOITA

Valssin tanssiminen

- edellä esitettyyn koreografiaan yhdistetään tavallinen valssin tanssiminen pareittain (paritanssi esim. B-osassa)

Koreografian muunnoksia

- tanssitaan valssiosiot yksin taputtaen tahdin ykkösellä
- tanssitaan valssiosiot pareittain

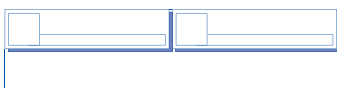
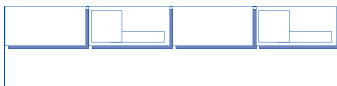
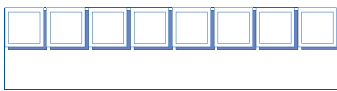
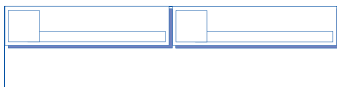
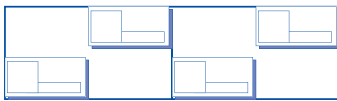
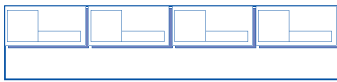
TIETOA KAPPALEESTA

Laulun on tehnyt Kihnun saarella asuva Virve Köster. Hän on säveltänyt ja sanoittanut yli 200 laulua, joista tunnetuin on Merepidu, joka on tullut tunnetuksi monissa maissa myös Viron ulkopuolella.

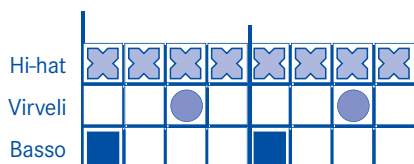
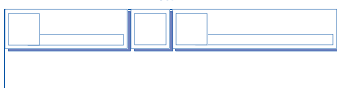
Laulu kertoo myrskyvästä merestä, jossa lokit huutavat ja aallot osuvat rantaan. Kun sää on tuulinen ja myrskyinen, meri lähettää vaahtoavat aaltonsa rantaan.

Rytmikartta

Beat

tai

Hi-hat
Virveli
Basso

Piano 1

Oikea käsi:
soinnun pohjasävel
tai kolmisointu

Piano 2

Oikea käsi: kolmisointu
Vasen käsi: soinnun pohjasävel

Kosketinsoitin
(urku - tai jousisoundi)
Oikea käsi:
pohjasävel tai kolmisointu

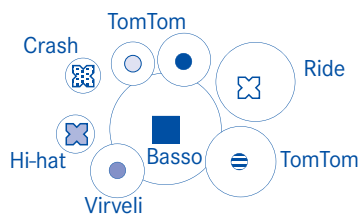
Kitara 1
Sointusäestys

Kitara 2
Sointusäestys

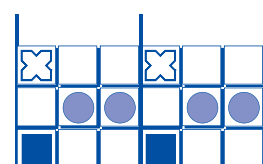
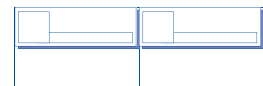
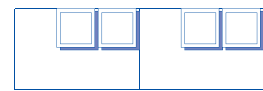
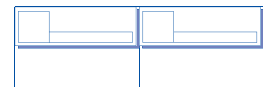
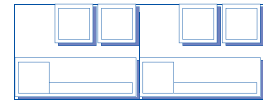
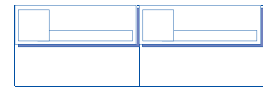
Basso

Soinnun pohjasävel

Rummut

Valssi

Ride
Virveli
Basso

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- 3/4 ja 4/4 –tahtilajien ero
- bändisovituksen rytmiosuuksien ymmärtäminen
- nuotinluvun perusteet

OHJEITA OPETTAJALLE

Rytmikartta osoittaa bändin eri soittimien rytmiosuudet värien ja kuvioiden avulla. Graafisesta kuvasta eri soitinten tehtäviä voi helposti verrata toisiinsa. Neliö osoittaa milloin soitinta soitetaan ja neliöön liitetty ”häntä” symboloi nuotin pituutta eli kuinka kauan sävel soi. Rytmikartta on yksi kuvionuottimenetelmän sovelluksista.

Bändisoitto

- harjoitellaan eri soittimien rytmisiä tehtäviä yhdessä (unisono)
- aluksi soitetaan vain yhtä sointua
- jatkossa voidaan soittaa vuorottelemalla kahta sointua, ja lopulta soitetaan rytmikartan rytmityksen mukaisesti tuttuja kappaleita tai tavallisia sointukiertoja (esimerkiksi I-VI-IV-V –sointutehoilla)

Kehosoittimet

Harjoitellaan kehosoittimilla beat- ja valssisäestystä esimerkiksi seuraavasti:

- ”Taputus – rinta (oikea käsi) – rinta (vasen käsi)” -rytmikuvio 3/4 tahtiosoituksessa
- ”Taputus – reisiin lyönti” -rytmikuvio 4/4 –tahtiosoituksessa (soittaen sekä 1/2 että 1/4 – sykkeessä)

Ryhmässä liikkuminen

Liikutaan opettajan soittaessa (tahtilajia vaihdellaan 3/4 ja 4/4 –tahtilajien välillä):

- opettajan soittaessa tasajakoisesti (4/4) kävellään
- opettajan soittaessa kolmijakoisesti (3/4) tanssitaan parin kanssa valssia

LISÄIDEOITA

Aloittelijoiden kanssa kannattaa tehdä ero tasa- ja kolmijakoisen tahtilajin välillä liikkeen, tanssin ja rytmisten leikkien avulla.

Rytmikarttaa voidaan käyttää edistyneempien soittajien kanssa. Voit myös tehdä oppilaillesi yksinkertaisempia rytmikarttoja.

Kaikkia tämän kirjan lauluja voidaan säestää näillä rytmikartan sovituksilla.

Obladi oblada

Paul McCartney – John Lennon

A	C	%	G	%
	Desmond has a	barrow in the	market	place.

G	%	C	%
Molly is the	singer in a	band.	

C	%	F	%
Desmond say to	Molly "girl I	like your face"	and Molly

C	G	C	%
says this as she	takes him by the	hand.	Obla-

B	C	%	G	Am
	di, obla -	da, life goes	on,	brah

C	G	C	%
Lala, how the	life goes	on.	

C	F	%	%	%
	In the couple of	years they have	built a	home sweet

C	%	%	%
home.			

F	%	%	%
With a couple of	kids running	in the yard.	Of

C	%	G	%
Desmond and	Molly	Jones.	

A 2

Desmond takes a trolley to the jewelry store
 Buys a twenty carat golden ring
 Takes it back to Molly waiting at the door
 And as he gives it to her she begins to sing.

A 3

Happy ever after in the market place
 Molly lets the children lend a hand
 Desmond stays at home and does his pretty face
 And in the evening she's a singer with a band.

Rakenne: A – B – B
 A – B – B – C
 A – B – B – C
 A – B – B

Huomaa: % - tarkoittaa, että edeltävä
 sointu soitetaan uudestaan.

© Copyright 1968 Sony/ATV Music Publishing (UK) Limited.
 All Rights Reserved. International Copyright Secured.
 Used by permission of Music Sales Limited.

Melodia:

Kappale säestetään soinnuilla edellisen sivun komppilapun mukaisesti. Laulumelodia alkaa seuraavan nuotin mukaisesti:

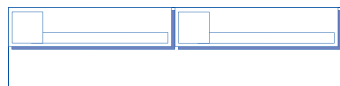
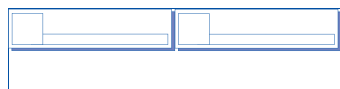

Rytmikartta (rytmikartan ohjeet löytyvät sivulta 46)

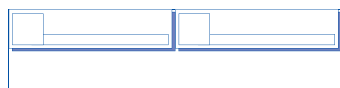
Helppo

Piano

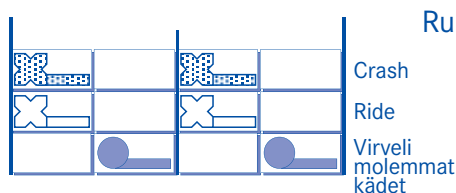
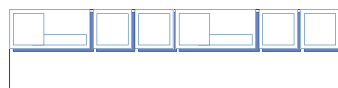
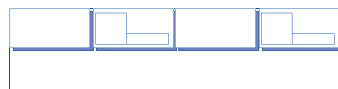
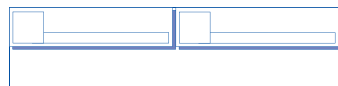
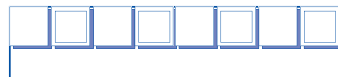
Kosketinsoitin
(urku - tai jousisoundi)

Kitara

Basso

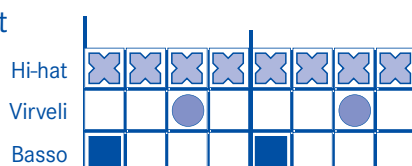
Vaikea

Rummut

Crash

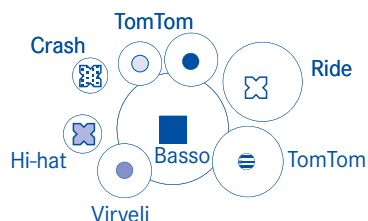
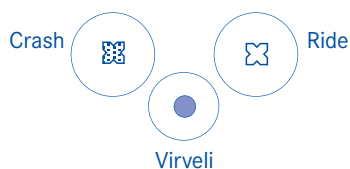
Ride

Virveli
molemmat
kätet

Hi-hat

Virveli

Basso

Helppo sovitus:

- säestetään laulua ensin vain yhdellä soinnulla
- myöhemmin lisätään muita sointuja

Vaikeampi sovitus:

- harjoitellaan soitinten rytmiset tehtävät rytmikartasta ja säestetään laulua komppilapusta
- annetaan helpompia ja vaikeampia tehtäviä oppilaskohtaisesti oppilaiden tason ja osaamisen mukaan

Have you ever seen the rain

John Fogerty

Intro	Em	C	G	D
-------	----	---	---	---

G	%
---	---

A	G	%	%	%
	Someone told me	long ago. There's a	calm before the	storm, I

D	%	G	%
know,	it's been coming	for sometime.	

G	%	%	%
When it's over,	so they say,	it'll rain a	sunny day, I

D	%	G	%
know,	Shining down like	water.	

B	C	D	G	Em
	I want to	know, have you	ever seen the	rain.

C	D	G	Em
I want to	know, have you	ever seen the	rain.

C	D	G	%
Coming	down on a sunny	day.	

2. Yesterday, and days before,
 Sun is cold and rain is hard, I know
 It can't stop, I wonder.
 I want to know...

Rakenne: INTRO
 A – B
 A – B – B

Huomaa: % - tarkoittaa, että edeltävä
 sointu soitetaan uudestaan.

Julkaisuluvan myöntäjä:
 Prestige Music Ltd, 1 Wyndham Yard, London W1H 2QF

Laulumelodia alkaa seuraavalla tavalla:

A G

Some-one told me long a-go, there's a calm be-fore the storm, I know,

D G

it's been co-ming for some time.

G

When it's o-ver so they say, it will rain a sun-ny day, I know,

D G

shi-nin' down like wa-ter.

B C D G G/F# Em Em/D

I wan-na know, have you e-ver seen the rain.

C D G

Co-min' down on a sun-ny day.

Julkaisuluvan myöntäjä:
Prestige Music Ltd, 1 Wyndham Yard, London W1H 2QF

Rytmikartta (rytmikartan ohjeet löytyvät sivulta 46)

Helppo

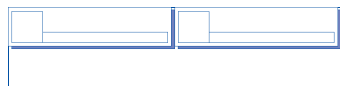
Piano

Kosketinsoitin
(urku - tai jousisoundi)

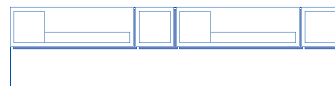
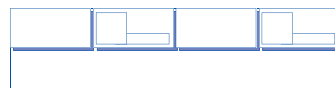

Kitara

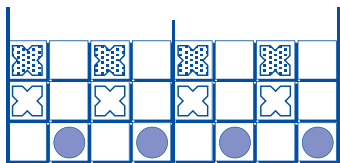

Basso

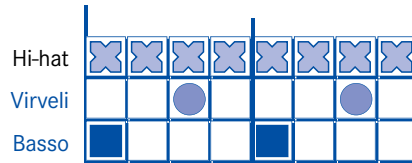
Vaikea

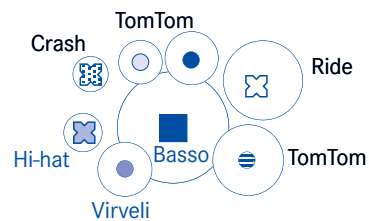
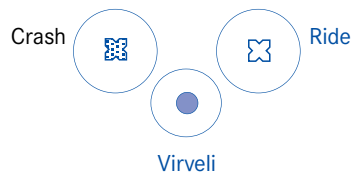
Rummut

Crash
Ride
Virveli
molemmat
kädet

Hi-hat
Virveli
Basso

Vaikea sovitus:

- A-osa voidaan soittaa bassokitaralla vaihtobassokuviolla ("kvinttibasso")

- bassolinja B-osassa

Vaihtobassokuviota voidaan käyttää myös muissa tämän kirjan lauluissa (esimerkiksi Kaksipa poikaa Kurikasta).

Intron melodia:

- helppo:

- vaikea:

Mommy, I want to

Mārtiņš Brauns

Mom-my, I want to, mom-my, I want to, I want to, want to, want to, want to, want to, oh
 mom-my, oh mom-my, oh mom-my, 1. I want to be good pot-boi - ler! Oh how, oh how, oh how, oh
 2. I want to be good spe-cia - list! Oh that, oh that, oh that, oh
 how you dare! Oh how you dare! that is good, oh that is good! Pro- fe - ssi - o - nal - ly,
 pro-fe-ssi-o-nal - ly, in-di-vi-du-al - ly, in-di-vi-du-al - ly. yes! But,

3. Mommy, I want to, mommy
 I want to, I want to, want to, want to, want to, want to
 Oh, mommy, oh mommy, oh mommy
 I want to be good karatek'
 Oh, how, oh how, oh how, oh how,
 Oh, how you dare, oh, how you dare!
4. But, mommy, I want to, mommy
 I want to, I want to, want to, want to, want to, want to
 Oh, mommy, oh mommy, oh mommy,
 I want to be good composer
 Oh, yes, oh yes, oh, yes, oh, yes,
 Oh, that I like, oh that I like!

Professionally, professionally,
Individually, individually
Super.
Professionally, professionally,
Individually, individually
Yes.

5. But, mommy, I want to, mommy
I want to, I want to, want to, want to, want to, want to
Oh, mommy, oh mommy, oh mommy,
I want to have a little rest.
Oh, how, oh how, oh how, oh how,
Oh, how you dare, oh, how you dare!
6. But, mommy, I want to, mommy,
I want to, I want to, want to, want to, want to, want to
Oh, mommy, oh mommy, oh mommy,
I want to play a funny game
Oh, yes, oh yes, oh, yes, oh, yes, oh, that I like, oh that I like!

Professionally, professionally
Individually, individually
Super.
Professionally, professionally
Individually, individually
Yes.

TÄRKEÄÄ TÄSSÄ KAPPALEESSA

- yhteissoitto ja bändissä soittaminen

KAPPALEESEEN LIITTYVÄ TOIMINTA

Soittaminen

- kappale voidaan soittaa kahdella soinnulla (C ja G). Sointusäestys kannattaa opetella korvakuulolta

Sovituksen soittaminen

- sovituksesta on helppo löytää sekä helpompia että haastavampia harjoituksia. Jokaiselle oppilaalle valitaan hänelle parhaiten sopiva soittotehtävä
- eri soitinSTEMMOJA kannattaa opetella soittamaan myös samanaikaisesti (unisono)

Orkestrointi

- soituksen voi soittaa Orff –soittimilla, kosketinsoittimilla tai orkesterisoittimilla

TIETOA KAPPALEESTA

Kappale on kirjoitettu teatteriesitykseen nimeltä *Festivity of expectation*, joka on latvialaisen näytelmäkirjailija Pauls Putniņšin tekemä.

Laulun latviankieliset sanat:

1. Bet, mammu, es gribu, mammu, es gribu,
Es gribu, gribu, gribu, gribu, gribu,
O, mammu, o, mammu, o, mammu,
Es gribu būt labs haltūrists.
Nu, kā, nu kā, nu kā, nu kā,
Nu kā tā var! Nu kā tā var!

2. Bet, mammu, es gribu, mammu, es gribu,
Es gribu, gribu, gribu, gribu, gribu,
O, mammu, o, mammu, o, mammu,
Es gribu būt labs speciālists.
Nu, jā, nu, jā, nu, jā, nu, jā,
Nu, tas ir labi, nu, tas ir labi.

Profesionāli, profesionāli,
Individuāli, individuāli,
Super.
Profesionāli, profesionāli,
Individuāli, jā.

3. Bet, mammu, es gribu, mammu, es gribu,
Es gribu, gribu, gribu, gribu, gribu,
O, mammu, o, mammu, o, mammu,
Es gribu būt labs karatists.
Nu, jā, nu, jā, nu, jā, nu, jā,
Nu, tas ir labi, nu, tas ir labi.

Profesionāli ...

5. Bet, mammu, es gribu, mammu, es gribu,
Es gribu, gribu, gribu, gribu, gribu,
O, mammu, o, mammu, o, mammu,
Es ļoti gribu atpūsties.
Nu, kā, nu kā, nu kā, nu kā,
Nu kā tā var! Nu kā tā var!

Profesionāli ...

4. Bet, mammu, es gribu, mammu, es gribu,
Es gribu, gribu, gribu, gribu, gribu,
O, mammu, o, mammu, o, mammu,
Es gribu būt labs komponists.
Nu, jā, nu, jā, nu, jā, nu, jā,
Nu, tas ir labi, nu, tas ir labi.

6. Bet, mammu, es gribu, mammu, es gribu,
Es gribu, gribu, gribu, gribu, gribu,
O, mammu, o, mammu, o, mammu,
Es ļoti gribu spēlēties.
Nu, jā, nu, jā, nu, jā, nu, jā,
Nu, tas ir labi, nu, tas ir labi.

Mommy, I want to

Mārtiņš Brauns
Sovitus: Andris Jansons

1., 2. Mom-my, I want to, mom-my, I want to, I want to, want to, want to, want to, want to, oh

mom-my, oh mom-my, oh mom-my, I want to / 1. be good pot - boi - ler! Oh how, oh how, oh how, oh
2. be good spe - cia - list! Oh that, oh that, oh that, oh

Julkaistu tekijän luvalla

2

1. 2.

how you dare! Oh how you dare! that is good, oh that is good! Pro - fe - ssi - o - nal - ly,

Fine

1. 2. §

pro - fe - ssi - o - nal - ly, in - di - vi - du - al - ly, in - di - vi - du - al - ly. yes! But,

My heart will go on

James Horner - Will Jennings

Intro

	Am	G	F	G
--	----	---	---	---

A

1. C	G	F	G
Ev - 'ry night in my dreams I see you, I feel you,			
2. Love can touch us one time, and last for, a life - time			

C	G	F	G
that is how I know you, go on.			
and ne - ver go 'til, we're gone.			

C	G	F	G
Far a-cross the dis - tance and spa - ces be - tween us			
Love was when I loved you, and one true time, I hold to			

C	G	F	G
You have come to show you, go on.			
in my life we'll al - ways, go on.			

B

1, 2. Am	G	F	G
Near, far, wher - ev - er you are, I be -			
3. You're here, there's nothing I fear, and I			

Am	G	F	G
lieve that the heart does go on.			
know that my heart will go on.			

Am	G	F	G
Once more you o - pen the door and you're			
We'll stay for - ever this way you are			

Am	G	F	G
here in my heart and my heart will go on.			
safe in my heart and my heart will go on.			

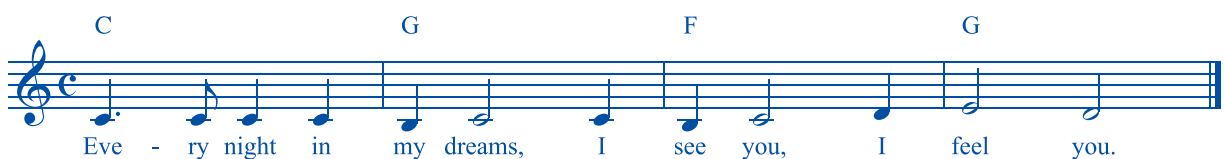
Fine

C
on.

Rakenne: INTRO - A - B
 INTRO - A - B
 INTRO - B - Fine

Melodia:

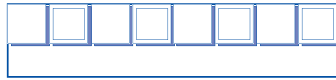
Kappale säestetään soinnuilla edellisen sivun komppilapun mukaisesti. Laulumelodia alkaa seuraavan nuotin mukaisesti:

© Copyright 1997 Fox Film Music Corporation/TCF Music Publishing Incorporated (62.5%), USA/Universal Music Publishing Limited (37.5%) (Administered in Germany by Universal Music Publ. GmbH).
 All Rights Reserved. International Copyright Secured.
 Used by permission of Music Sales Limited.

Rytmikartta (rytmikartan ohjeet löytyvät sivulta 46)

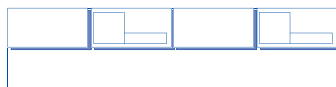
Piano

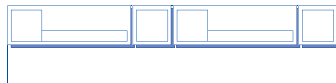
Kosketinsoitin
(urku - tai jousisoundi)

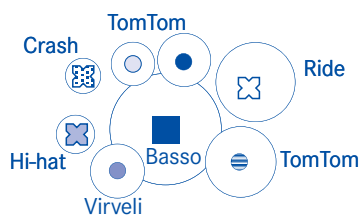
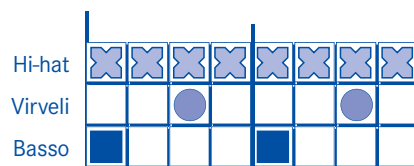
Kitara

Basso

Rummut

Sovitus kosketinsoittimelle (urku- tai jousisoundi):

Melodia introon:

Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996
Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998

Musiikki kuuluu kaikille

Musiikki kuuluu kaikille DVD

Kirjan kansitaskussa on *Musiikki kuuluu kaikille* DVD, mikä sisältää yleiskuvauksen *Music for All - Improving Access to Music Education for People with Special Needs* -projektista sekä useita esimerkkejä projektin aikana toteutetuista työpajoista ja seminaareista. DVD:n materiaali on kuvattu kaikissa projektimaissa.

DVD:ltä löytyy myös kuvamateriaalia erityisryhmiin kuuluvien oppilaiden musiikkitunneista, jolloin monet kirjassa esitetyt ajatukset ja ideat tulee esitellyiksi käytännön esimerkkien ja toiminnan kautta. Parhaimmillaan nämä esimerkit rohkaisevat ja innostavat opettajia ja opetuksen järjestäjiä erilaisten oppijoiden opettamiseen yhä laajemmin.

Tämän kirjan laulustosta DVD:llä esitellään kuuden laulun opettaminen käytännön opetustilanteissa. Laulut on valittu siten että esitellyksi tulevat kaikki musiikin työtavat ja esimerkkejä löytyy niin lapsille kuin aikuisillekin sopivista lähestymistavoista ja kappaleista. Oppilaina DVD:llä on oppilaita kaikista projektimaista. Osalla heistä on takanaan jo pitkät musiikkiopinnot, mutta osa on aloittanut tavoitteellisen musiikinopiskelun vasta tämän projektin yhteydessä.

DVD sisältää seuraavat osiot:

1. Johdanto
 - projektin esittely.
2. Rytmiiikka
 - rytmiharjoituksia ja esimerkkikappaleena *Koneet käyntiin* (sivu 42).
3. Liike ja tanssi
 - tanssiopetuksen esimerkkinä kappale *Mere pidu* (sivu 44).
4. Laulaminen
 - lauluesimerkkinä vuorolaulu *Veere Päike* (*Helle, helle, leelo, leelo* sivulla 26).
5. Musiikkileikki
 - laulu- ja rytmileikkinä *Ratsastetaan* (*Riding, riding* sivulla 38).
6. Yhteissoitto
 - yhteissoiton perusteet *Mommy, I want to* -kappaleen avulla (sivu 54).
7. Bändisoitto
 - bändiopetuksesimerkkinä Beatlesin *Obladi oblada* (sivu 48).
8. Musiikki kuuluu kaikille.

DVD on *Kala Productions Oy*:n tuotantoa (www.kalaproductions.fi). Tuottajana ja ohjaajana toimi Kaarle Lahdenpää ja kuvaajana ja leikkaajana Jussi Meling.

Musiikki kuuluu kaikille

Musisointi on hauskaa. Kaikki voivat nauttia musiikista – kuuntelemalla, laulamalla, soittamalla sekä liikkumalla ja tanssimalla. Musiikkia on myös mukava oppia ja opiskella. Musiikinopiskelun tulisi kuulua ihmisen perusoikeuksiin riippumatta ihmisen lähtökohdista tai valmiuksista.

Euroopan Unionin Central Baltic INTERREG IV A Programme 2007–2013 –ohjelmaan kuuluvan *Music for All - Improving Access to Music Education for People with Special Needs* –projektin keskeinen tavoite on kehittää ja tukea erityismusiikkikasvatusta ja sen järjestämistä. Yksi projektin tuloksista on tämä opettajille suunnattu *Musiikki kuuluu kaikille – opettajan käsikirja erityismusiikkikasvatukseen*.

Music for All –projektin partnereina ovat Riian kaupungin opetus-, kulttuuri- ja urheiluvirasto Latviasta, Tolaram Foundation Virosta sekä Musiikin erityispalvelukeskus Resonaari Suomesta.

”Musiikki kuuluu kaikille. Erityismusiikkikasvatuksen käsikirja opettajalle” sisältää seuraavat osat:

Osa 1 – Projekti

- *Music for All* –projektin esittely

Osa 2 – Erityismusiikkikasvatus

- Essee: Erityismusiikkikasvatus edistää oppimisen tasa-arvoa
- Erityismusiikkikasvatuksen esittelyt projektimaissa
- Oppilaskertomuksia Suomesta, Virosta ja Latviasta

Osa 3 – Laulut

- Kansanlaulut
- Lastenlaulut
- Pedagogiset laulut
- Hitit

Kirjan kansitaskussa on *Musiikki kuuluu kaikille* DVD, mikä sisältää useita esimerkkejä projektin aikana toteutetuista työpajoista ja seminaareista. Lisäksi DVD:llä on kuvamateriaalia erityisryhmiin kuuluvien oppilaiden musiikkitunneista.